

Djevica Marija u Otajstvu Crkve. Komparativna analiza teoloških naglasaka J. Galota i A. Schneidera

Križanac, Patrik

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:120:838695>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

**DJEVICA MARIJA U OTAJSTVU CRKVE.
KOMPARATIVNA ANALIZA TEOLOŠKIH NAGLASAKA
JEANA GALOTA I ALFREDA SCHNEIDERA**

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Boris Vulić

Student: Patrik Križanac

Đakovo, 2017.

SADRŽAJ

Sažetak	3
Summary	4
UVOD	5
I. JEAN GALOT: MARIJINA SURADNJA U TAJNI CRKVE	7
1. Marija član, slika i uzor Crkve	7
1.1. Marijino majčinstvo prema Kristu.....	8
1.2. Majčinstvo prema kršćanima.....	9
2. Marijina zaručnička povezanost s Crkvom	10
3. Majka Crkve	12
3.1. Učiteljsko naučavanje.....	12
3.2. Svetopisamsko utemeljenje naslova „Majka Crkve“	13
3.2.1. Isusovo djetinjstvo u Lukinom Evanđelju	14
3.2.2. Otkrivanje Marijinog majčinstva u Ivanovom evanđelju	14
3.2.3. Marija, Majka Crkve u Djelima apostolskim	15
3.3. Doktrinarni razvoj naslova „Majka Crkve“	16
3.3.1. Nauk crkvenih otaca o Marijinom majčinstvu.....	16
3.3.2. Nauk bizantske predaje.....	17
3.3.3. Srednjovjekovna nauka o Marijinom majčinstvu	17
3.4. Teološko razmišljanje o utemeljenosti naslova „Majka Crkve“	18
3.5. Marija i razvoj Crkve.....	19
3.6. Naslov „Kraljica svijeta“ i uzajamno djelovanje Duha Svetoga i Marije	20
3.7. Majčinsko posredništvo u širenju milosti, te utjecaj na život svakog kršćanina.....	21
II. ALFRED SCHNEIDER: MARIJA SLIKA I UZOR CRKVE	23
Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.	
1. Povijesna povezanost između Marije i Crkve	23

2. Strukturna povezanost između Marije i Crkve.....	26
3. Funkcionalna povezanost između Marije i Crkve.....	27
3.1. Crkva ispovijeda štovanje Marije.....	27
3.2. Marija ispovijeda brigu za Crkvu na njezinu putovanju	28
III. KOMPARATIVNA ANALIZA J. GALOTA I A. SCHNEIDERA:	
MAJKA GOSPODINOVA I NJEGOVO MISTIČNO TIJELO	31
1. Zajednička težišta	31
2. Različiti naglasci	37
ZAKLJUČAK.....	47
LITERATURA	48

Sažetak

DJEVICA MARIJA U OTAJSTVU CRKVE. KOMPARATIVNA ANALIZA TEOLOŠKIH NAGLASAKA JEANA GALOTA I ALFREDA SCHNEIDERA

Nauk II. vatikanskog koncila nedvojbeno je potvrdio da se otajstvo osobe i povijesno-spasenjske uloge Marije iz Nazareta ima razumijevati u misteriju Krista i Crkve. Blažena Djevica Marija, kao majka Krista – Glave Crkve, zauzima jedinstveno mjesto u zajednici Kristovih učenika. Pod tim vidom, u diplomskom radu kanimo istražiti koje teološke naglaske otajstvene povezanosti Djevice Marije i Crkve izdvajaju dva teologa koja smo izabrali. Radi se o dvojici isusovaca – belgijskom teologu Jean Galotu (1919. – 2008.), dugogodišnjem profesoru teologije na Papinskom sveučilištu Gregorijana u Rimu, te o hrvatskom teologu Alfredu Schneideru (1931. – 2016), profesoru teologije na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove i na Teološkom studiju Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove u Zagrebu. U prva dva poglavlja ovoga rada, polazeći od temeljnih marioloških djela ovih teologa, donijet će se sustavna analiza njihovih teoloških naglasaka s obzirom na odnos Gospodinove majke i njegove Crkve. U trećemu, i posljednjem poglavlju komparativnom analizom prikazat ćemo u čemu su teološki naglasci J. Galota i A. Schneidera slični, a u čemu prepoznajemo teološke razlike s obzirom na sadržaj, a koje ćemo pokušati razumjeti u svjetlu mariološkog naučavanja II. vatikanskog koncila, enciklike Redemptoris Mater te suvremenih teoloških pravaca.

Ključne riječi: Jean Galot, Alfred Schneider, Djevica Marija, Crkva.

Summary

VIRGIN MARY IN THE MYSTERY OF CHURCH.

COMPARATIVE ANALYSIS THEOLOGICAL ACCENTS JEAN GALOT AND ALFRED SCHNEIDER

The teachings of Second Vatican Council, undoubtedly had confirmed that the mystery of person and salvation history part Mary of Nazareth, had to be understood in mystery of Christ and Church. The Blessed Virgin Mary, as a mother of Christ – head of the Church, occupy a unique place in community of Christ's disciples. Under that sight, in this paper we intend to investigate which theological accents of mystery connection Virgin Mary and the Church, are distinguished by the two theologians which we choose. Those are two jesuits – Belgian theologian Jean Galot (1919. – 2008.), long-range professor of theology in the Pontifical Gregorian University in Rome, and the Croatian theologian Alfred Schneider (1931. – 2016.), professor of theology in the Faculty of Philosophy of Society of Jesus and the Jesuit Institute of Philosophy and Theology in Zagreb. In the first two chapters of this paper, starting with core Mariology literary work of this two theologians, it will be brought systematic analysis theirs thological accents considering relationship of the Lord's Mother and his Church. In the third, and the last chapter, by comparative anaysis where are going to show the similarity of thological accents od J. Galot and A. Schneider, and the dissimilarity considering the content. We will try to understand the same in the light of Mariology teachings of Second Vatican Council, Encyclical Letter Redemptoris Mater and contemporary theological directions.

Key words: Jean Galot, Alfred Schneider, Virgin Mary, Church.

UVOD

Marija je od ranih kršćanskih vremena bila draga tema teološkog promišljanja u svjetlu Božjeg spasiteljskog nauma, čiji novi početak uključuje Ženu odabranu od vječnosti da donese na svijet Spasitelja ljudskog života. Crkva zna i naučava da slaveći osobu i djelo Marijino time ne pripisuje Djevici neku povlasticu, koju bi si ona bila izborila vlastitom snagom i koja bi joj dala neko pravo u odnosu na Boga. Crkva zapravo slavi samo svjetlo posvemašnjog Božjeg milosrđa utjelovljenog u Mariji koja unaprijed proživljava sve ono što Crkvu tek čeka na njezinu putovanju prema Nebeskoj domovini. U Mariji je prema svjedočenju Svetog pisma i vjerovanju Crkve, Božje otkupljenje u Isusu Kristu postalo stvarnošću na najdivniji, najdramatičniji i najsavršeniji način. Marija najmilija Božja suradnica u tajni rađanja i odgajanja Crkve nikada nije iskazala Bogu nepovjerenje i neposlušnost. Svim je srcem prihvatila Božju spasiteljsku volju te se kao Gospodnja službenica posve posvetila osobi i djelu svojega Sina služeći pod njim i s njime po milosti Boga otajstvu otkupljenja darovnog Crkvi.

Ove i slične misli predstaviti ćemo u našem radu koji je podijeljen u tri poglavlja. U prvome i drugome poglavlju osvrnuti ćemo se na teološku refleksiju o odnosu Marije i Crkve u misli Jeana Galota i Alfreda Schneidera. U trećemu, posljednjem poglavlju komparativnom analizom između naših teologa istaknut ćemo nekoliko dodirnih točaka na koje se oba autora oslanjaju, ali i njihovih različitih naglasaka.

Prvo poglavlje pripada J. Galotu pod naslovom Marijina suradnja u tajni Crkve. Galotovo izlaganje Mariologije započinjemo govorom o Mariji kao članu, slici i uzoru Crkvi. Naglasiti će se dvije bitne sličnosti Marije i Crkve: djevičanstvo i majčinstvo. Nakon toga, slijedi nam teologija majčinstva prema Kristu i kršćanima, a najveći dio bit će posvećen majčinstvu prema Crkvi. Tu ćemo prikazati izvore na kojima se utemeljuje naslov Majka Crkve. Na kraju progovaramo o drugim naslovima, poput Kraljice svijeta te o tome kako Marija danas izvršava svoje majčinstvo prema Crkvi i na koji način Marija utječe na život svakog kršćanina.

Drugo poglavlje posvetiti ćemo A. Schneideru pod naslovom Marija slika i uzor Crkve. Schneider vezu između Marije i Crkve promatra pod povijesnim, strukturnim i funkcionalnim vidikom koji se očituje kroz cjelokupnu povijest spasenja. U povijesnom vidu prikazat ćemo tijek Marijine teološke povijesti od Starog do Novog zavjeta. Zatim svoj pogled usmjeravamo prema strukturalnom vidu u kojemu kroz četiri formule donosimo temelje za tijesnu i

nerazrješivu povezanost Marije i Crkve. U posljednjem funkcionalnom vidiku progovaramo o dijalogu između Marije i Crkve.

U trećem, možda najzanimljivijem i najzahtjevnijem poglavlju pod naslovom Majka Gospodinova i njegovo mistično tijelo, osvjetljavamo sličnosti i razlike između naših teologa. Tako ćemo kod sličnosti uz ostale predstaviti glavno težište, danas teološko-mariološke neosporne istine da je Marija majka Božja i majka Crkve. Kod različitih naglasaka istaknuti ćemo ono što drugi teolog nema ili neizravno tek usputno spominje.

U zaključku donosimo neke bitne elemente unutar rada koji će pokazati važnost Marije za Kristovu Crkvu. Njezina je uloga u Crkvi nezamjenjiva, kako ističe II. vatikanski koncil. Prava pobožnost prema Mariji nije u neplodnom i prolaznom osjećaju ni u nekoj ispraznoj lakovjernosti, nego izlazi iz prave vjere koja nas vodi do toga da priznajemo uzvišenost Majke Božje i da nasljedujemo njezine kreposti.

I. JEAN GALOT: MARIJINA SURADNJA U TAJNI CRKVE

1. Marija član, slika i uzor Crkve

Jean Galot svoje promišljanje o odnosu Marije i Crkve započinje ukazom na tendenciju unutar teologije koja Mariju, zbog njezine posebnosti, ne vidi kao člana Crkve.¹ Marijina posebnost razlog je da se Mariju promatra izvan ili iznad Crkve, ali nikako i unutar nje. Takav je pristup kod Marije isticao nadilaženje običnog kršćanskog života razmatrajući različite nazive kojim bi ju opisali i time očitovali njezin utjecaj na izgradnju Crkve. S druge strane, II. vatikanski koncil tvrdi da je Marija član Crkve i to „član preodličan i apsolutno jedincat.“² Marija je prije svih kršćana pripadala vidljivoj uspostavi Crkve. Svetopisamski tekst u Djelima apostolskim izvješćuje kako je živjela u prvoj zajednici koja se ustrajno molila i čekala silazak Duha Svetoga (Dj 1, 14). Bilo bi netočno kada bi razmišljali kako ju samo prisustvo u kršćanskoj zajednici čini članom Kristove Crkve. Duh Sveti ju čini članom prve Crkve jer je sa zajednicom i u zajednici primila dar Pedesetnice. Nakon izlivanja Duha na Pedeseticu živjela je kao član Crkve sudjelujući u liturgijskom i apostolskom životu novoosnovane kršćanske zajednice. Njezino sudjelovanje u crkvenom životu pokazuje pripadnost zajednici otkupljenih. Unatoč njezinom privilegiranom položaju prema Crkvi, Marija je morala biti otkupljena po Kristu za sudjelovanje na njegovu djelu spasenja. Gospodinova majka je morala biti spašena kako bi Bog stvorio savršenu sliku i uosobljenje Kristove Crkve. Konstitucija *Lumen Gentium* podsjeća: „No ujedno se u Adamovom rodu našla povezanom sa svim ljudima potrebnima spasenja...“³ Koncil prikazuje njezine izuzetne oznake navodeći riječi svetoga Augustina: „Na uzvišeniji način otkupljenja s obzirom na zasluge svojega Sina i s njime sjedinjena tijesnom i nerazrješivom svezom, obdarena je ovom najvišom zadaćom i dostojanstvom: da bude roditeljicom Sina Božjega te stoga predraga kći Očeva i svetište Duha Svetoga; po tom daru iznimne milosti ona nadaleko nadvisuje sve druge stvorove, i nebeske i zemaljske.“⁴

Sveti Ambrozije govori o Mariji kao „slici Crkve“. Ukratko naznačuje dvije bitne sličnosti Marije i Crkve: djevičanstvo i majčinstvo i tako predmnijeva treću tj. bezgrešnu

¹ Temeljno djelo koje ćemo ovdje predstaviti je: J. GALOT, *Mariologija. Bog i žena – Marija u spasenjskom djelu*, UPT, Đakovo, 2001.

² J. GALOT, *Mariologija*, str. 359.

³ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium*. Dogmatska konstitucija o Crkvi (21. XI. 1964.), br. 53, u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008. (=LG).

⁴ LG, br. 53.

svetost. Drugi vatikanski koncil prihvaća poredbu Marije i Crkve jer je ona bila prva koja na izvrstan način pokazuje primjer djevice i majke.⁵ U Marijinom primjeru crkveni oci otkrivaju tip Crkve. Tip je vidljiva, osjetna slika stvarnosti koja dolazi. Starozavjetno čudo padanja mane s neba postaje tip euharistije jer vidljivo predstavlja duhovnu stvarnost novozavjetnog euharistijskog kruha nebeskoga porijekla. Crkveni oci ne žele samo prikazati sličnost Marije s nadolazećom božanskom stvarnošću nego tu stvarnost, pod eklezijalnim vidom, već vide kao nazočnu, vidljivu stvarnost koja sama u sebi ima konačnu vrijednost. Marija uistinu ostvaruje tajnu djevičanskoga majčinstva koje se razvija u Crkvi u poredbi sa manom koja u sebi nije sadržavala ništa euharistijsko. U Mariji se na originalan način ostvaruje tip u odnosu na manu koja samo kopira onu stvarnost koja treba doći. Tajna djevičanskoga majčinstva upisana u njezino tijelo pomaže nam u shvaćanju djevičanskog materinstva Crkve. Sveti Augustin će reći da se naš Gospodin trebao roditi po tijelu od djevice, da ispuni divno čudo po kojem je naznačio da će se njegovi članovi roditi po Duhu od djevice Crkve.⁶ Njezino tjelesno djevičanstvo postaje vidljivim znakom majčinstva Crkve koja nije naravnoga ili osjetnoga reda. Majčinstvo i djevičanstvo teško spajamo s Crkvom tj. crkvenom zajednicom jer su ti nazivi više pridržaniji osobi nego zajednici. Kod zajednice djevičanstvo ima metaforičko značenje koje se temelji na utjelovljenom djevičanstvu Djevice Marije. Ona svojim djevičanskim majčinstvom pokazuje Isusa Krista, Spasitelja svih ljudi i početak novoga kršćanskoga rođenja po Duhu od djevice Crkve, kako kaže Augustin.⁷ Betlehemske događaje navješćuje duhovno rađanje koje će se događati u Crkvi. Bez Marijina majčinstva ne bismo mogli procijeniti veličinu Crkve s naslovom majke. Dakle, kao tip ona nije nedorađen projekt koji bi svečano najavljivao dolazak nekog većeg savršenstva. Ona nije sijena stvarnosti koja ima doći poput starozavjetnih likova prikazanim u slikama i riječima Staroga zavjeta. Ona je prototip Crkve jer se u njoj savršeno odigrava djevičanska uloga majke.

1.1. Marijino majčinstvo prema Kristu

Možemo li izjednačiti Marijino majčinstvo s crkvenim ako nedvojbeno znamo da bez Marijina majčinstva ne možemo procijeniti veličinu Crkve s počasnim naslovom majka Kristovih vjernika? Crkva ispovijeda da je Marija *Theotokos*, majka Božja te u njoj onda časti jedincatu i izuzetnu povlasticu božanskog majčinstva. Prema tome naš teolog u spomenutoj činjenici *Theotokos* prvenstvo razlaže stvarno Marijino majčinstvo spram Krista. Povlastica Marijinog majčinstva u vezi s Kristom i crkvenog prema krštenim članovima nije ista. Marija

⁵ Usp. J. GALOT, *Mariologija*, str. 361.

⁶ Navedeno prema: *Isto*, str. 362.

⁷ Usp. *Isto*.

je majka samoga Krista, glave Mističnoga Tijela, a Crkva je „samo“ majka njegovih članova. Crkva nikada nije tražila za sebe majčinsku povlasticu na način majke Božje. U vezi s ovim posebno naš teolog ukazuje na A. Müllera i njegovu raspravu o odnosima između Marije i Crkve. On navodi niz otačkih tekstova, a pogotovo izjavu sv. Augustina i Ambrozija da kršćanin činom vjere začinje Krista, a ispovijedanjem vjere rađa Krista.⁸ Otuda zaokružuje misao da rađanjem Kristovih članova vjerom, Crkva postaje majkom samoga Gospodina. Poistovjećuje Marijino majčinstvo s crkvenim. Ako mi vjerom začinjemo i ispovijedanjem vjere rađamo Krista onda se Isusova izjava da je onaj koji vrši volju nebeskoga Oca njegov brat, sestra i majka ne može ne shvatiti doslovno.⁹ Müller takvom konstatacijom Marijino božansko majčinstvo i milosni događaj u Crkvi promatra na istoj razini. Tako kršćanin koji prima milost činom vjere i ispovijedanja iste postaje Kristova majka. S tim pogledom, kršćanina – prema Mülleru – u punom značenju uzimamo za Kristovu majku bez stvaranja neophodne razlike između Marijinog božanskog majčinstva i kršćaninovog milosnog. A. Müller u silnoj želji spajanja patrističkih tekstova o Mariji i Crkvi, a posebno Ambrozijevog i Augustinovog, zaboravlja da najviša milost majčinstva pripada Mariji zbog savršenog Kristovog djela u njoj. Crkva je savršena samo u Mariji i bez nje nema cjelovitog majčinstva Crkve prema njezinim članovima. Crkva u svojem majčinstvu „gubi“ oznaku prvenstva prema Kristu jer Marija neusporedivo nadvisuje kršćaninovo milosno majčinstvo.

1.2. Majčinstvo prema kršćanima

Vidjeli smo kako Crkva Marijino božansko majčinstvo prema Kristu postavlja iznad svoga majčinstva. Uz božansko treba spomenuti i duhovno majčinstvo tj. duhovnu dimenziju Marijina majčinstva prema kršćanima koja više dozvoljava usporedbu s majčinstvom Crkve.¹⁰ U tome pogledu II. vatikanski koncil razmatra Mariju u tajni Crkve kao prvi uzor djevice i majke. Koncil izjavljuje kako je djeвица rodila svoga Sina kojega je Bog postavio prvorođencem među svojom braćom (usp. Rim 8, 29).¹¹

Marija izvršavajući osnovnu majčinsku zadaću: rađanje i odgajanje, sudjeluje u budućem razvoju onih koji postaju Kristova braća. Ona je istinska majka Kristovih udova jer je ljubavlju surađivala na rađanju vjernika u Crkvi za vrijeme svoga zemaljskog života.¹² Danas ona također sudjeluje u istom rađanju primjenjujući otkupiteljsku tajnu u povijest

⁸ Usp. *Isto*, str. 364.

⁹ Usp. *Isto*, str. 365.

¹⁰ Usp. *Isto*.

¹¹ Usp. *Isto*, str. 365.-366.

¹² Usp. *Isto*, str. 366.

čovječanstva. Njezin majčinski utjecaj sudjeluje u duhovnom rađanju svakoga kršćanina koje se događa na krštenju. Prema tome njezino majčinstvo se prikazuje kao uzor majčinstva Crkve. No ona svojim majčinstvom ne predstavlja samo primjer za Crkvu već Crkvi daje osobnost majčinskoga lica kojim se uspostavlja dijalog sinovske ljubavi koja odgovara na istu majčinsku ljubav. Zato je ona najkonkretniji izričaj Crkve kao majke. Bez nje Crkva nema temelja nazivanja majkom Kristovih udova. Kada Crkva rađa kršćane propovijedanjem i krštenjem posredujući novi, besmrtni život onda ona svoj uzor pronalazi u rađanju Krista po Mariji.¹³ Djevica Marija je uvijek uzor plodnog majčinstva Crkve. Ipak, Marija nije u svakome vidu suverena nositeljica majčinstva prema kršćanima. S obzirom na zemaljsko izvršavanje poslanja Crkva kao majka u djelu svećeničke i upravne službe nadilazi Marijino majčinsko djelovanje. Krist istu službu povjerava Crkvi, ali ne i Mariji. Marijano duhovno majčinstvo sudjelovanja na rađanju novih vjernika u Crkvi nije sakramentalna podjela milosti Kristovim vjernicima jer ona nema povjerenu vidljivu službu kao Crkva. Marija nema vlast izvršavanja, podjeljivanja niti hijerarhijskog upravljanja Crkvom. S te strane gledano, crkveno majčinstvo, da tako kažemo, prevladava Marijino majčinsko djelovanje.

2. Marijina zaručnička povezanost s Crkvom

Teolog Galot u daljnjem razlaganju Djevice Marije kao slike i uzora kršćanima postavlja pitanje djevičanstva Crkve. Crkvu Kristovu ne krase tjelesno djevičanstvo poput Marijinog. Marija nas tjelesnim djevičanstvom povezuje sa svojim Sinom. U njoj nalazimo najdublju stvarnost djevičanske ljubavi, zaručničke povezanosti s Bogom. Crkveno djevičanstvo u toj logici nije slično Marijinom, jer nije tjelesno. Djevičanstvo Crkve moramo razumjeti u teološkome, odnosno duhovnome smislu kao opće svojstvo Crkve. U djevičanstvu Crkva spoznaje duhovnu cjelovitost, čistoću i vjernost pristajanja uz Krista. Crkva ostvaruje starozavjetnu najavu nerazdvojive zaručničke ljubavi Boga i naroda, odnosno Krista i Crkve. Taj Božji naum otpočinje ostvarenje s Izabranim narodom i svoje savršenstvo postiže u Djevici iz Nazareta. Ona je sveti uzor Crkve jer je prva i savršena Božja zaručnica. U tom kontekstu treba čitati i proroka Hošea kad govori o ispunjenju obećanja koje stavlja u usta Jahvi: „Zaručit ću te sebi do vijeka; zaručit ću te u pravdi i u pravu, u nježnosti i u ljubavi“ (Hoš 2, 21).¹⁴ Izrael kao zaručnica nije savršeno i bezgrješno pristajao uz svoga božanskoga Zaručnika. Nije postojala realna, stvarna zemaljska pojava Božjega zaručništva s njegovim narodom. Bog svoju želju svetoga uzajamnoga zaručništva prije zajednice ostvaruje u osobi

¹³ Usp. *Isto*, str. 367.

¹⁴ *Isto*, str. 368. Tako Bog u cijelosti poništava preljubničku prošlost Izraela koji sada postaje novo stvorenje. Bog sklapa novi i vječni savez, zakon upisan u srcu, novo srce i Novi Duh.

Djevice iz Nazareta. Naš teolog želi reći kako je idealna zaručnica osoba, a tek onda zajednica.¹⁵ U Mariji prepoznamo lice Crkve koja zadržava svoje srce za Boga i želi u potpunom predanju živjeti ujedinjenja s božanskim Zaručnikom. To lice će Crkva ostvariti na kraju vremena, što se kod Marije već dogodilo uznesenjem od Boga. Ona je na putu vjere svojom bezgrešnom čistoćom ostvarila na zemlji ono savršenstvo koje Crkva ostvaruje na nebu. U tim sličnostima postoji i duboka razlika zbog Marijinog povlaštenog položaj prema Kristu. Tako naslov zaručnica ne možemo jednako, odnosno na isti način, primijeniti na Mariju i Crkvu. Djeвица Marija radi svoga majčinstva ne može biti Kristova zaručnica. Zato Oci izbjegavaju korištenje istoga naslova. Prije svega ona je Majka Božja i to je njezina prvotna i najbitnija povlastica ravnajući se predajom Crkve. Pod tim vidom uočava se razlika Marije i Crkve. U korelaciji majčinskoga i zaručničkoga svojstva, majčinstvo Marijino opravdano zauzima više mjesto i zato ono treba shvatiti u doslovnom smislu. Dok zaručništvo prema Kristu trebamo shvatiti u prenesenom značenju. Ne može biti majka i zaručnica istoj osobi. Izvještaj o navještenju pripisuje Mariji zaručništvo s Duhom Svetim. Za Galota, tvrdnja koja stoji je da je Marija Kristova majka i zaručnica Duha Svetoga. Ni Crkva sa svoje strane ne može biti niti se nazivati zaručnicom i majkom iste osobe. Ona je stvarna zaručnica Kristova i majka kršćanima u metaforičkom smislu, jer se radi o zajednici. Stoga nam usporedba između Marije i Crkve u ovom kontekstu otkriva Mariju kao majku utjelovljene Riječi te zaručnicu Duha Svetoga, a Crkvu kao Kristovu zaručnicu.

Sveti Augustin govori o „duhovnom djevičanstvu“ koje zahtjeva cjelovitu vjeru, čvrstu nadu i iskrenu ljubav.¹⁶ Savršeno, cjelovito prihvaćanje kršćanske objave Mariju čini duhovnim uzorom zaručništva za Crkvu. Drugi vatikanski koncil spominje kako Crkva oponaša Mariju u potpunom i čistom čuvanju vjere danu od Zaručnika i nasljeđuje Majku svoga Gospodina, krepošću Duha Svetoga u potpunoj vjeri, čvrstoj nadi i iskrenoj ljubavi.¹⁷ Koncil se uzdržava Mariju nazvati zaručnicom držeći se svete predaje Otaca, kako bi istakao cjelovitost vjere i trajnu vjernost u poslušnosti. Navodi tumačenje svetoga Ireneja o opreci Evine neposlušnosti i nevjere te Marijine poslušnosti i vjere. Marija, „kao nova Eva koja nimalo ne sumnjajući nije povjerovala staroj zmiji, nego Božjemu glasniku.“¹⁸ Duhovno je, dakle, djevičanstvo u cjelovitom, nepokolebljivom prihvaćanju Božje riječi i djela koja uključuje potpunu vjeru, čvrstu nadu i iskrenu ljubav. Galot dalje širi horizonte razmišljanja i

¹⁵ Usp. *Isto*, str. 369.

¹⁶ Navedeno prema: *Isto*, str. 370.

¹⁷ Usp. LG, br. 64.

¹⁸ LG, br. 63.

navodi da djevičanstvo promatrano iz duhovne perspektive teži izjednačavanju sa svetošću. Sveti Pavao predstavlja Crkvu u blistavoj čistoći bez ljage i nabora ostvarenom u kupelji krštenja što uspoređujemo sa Marijinom bezgrešnom svetosti (usp. Ef 5,27). No, Marija nije imala potrebe za krštenjem jer je bila otkupljena na plemenitiji način, zbog povlaštenog izuzeća od istočnoga grijeha. Tom snagom apsolutne čistoće nikad okaljane, nadilazi svaki kršćanski život i postaje slikom i uzorom svetosti Crkve. Crkva je s druge strane sveta u svetosti koju prima od Krista, a odgovornost za prisutnost grijeha ne pripisujemo njezinoj biti, nego njezinim članovima. Kršćani tako nisu niži (drukčiji) od Marije samo načinom otkupljenja već i stupnjem čistoće, jer grijeh nikada nije bacio sjenu na Mariju. Zato je ona posebni i uvijek uzoriti član Crkve. Gospodinova majka nije uzor svetosti Crkve samo zato što nema grijeha, nego jer je punina milosti Božje. Ipak to Marijino privilegirano prvenstvo punine milosti Božje ne sprječava dijeljenje iste sudbine sa cijelom Crkvom. Ona kao i Crkva zadobiva svoju svetost besplatno i nezasluzeno Božjom milošću od Krista i tako biva otkupljena kao i Crkva, ali na drukčiji, ljepši način. Razapeti je Krist izuzeo Mariju od grijeha uzdigavši ju na „nedostupnu visinu“ kako bi čitavo čovječanstvo, Crkvu poveo i zaveo prema toj visini.¹⁹ Dakako da se prvi uzor svetosti Crkve nalazi u Kristu, a ne Mariji, jer je on utjelovio božansko savršenstvo u konkretnom ljudskom životu i nadvisio svaki ljudski uzor uključujući i svoju majku.

Marijino Bogom omogućeno savršenstvo prati i usmjerava cijelu Crkvu ka eshatološkom, konačnom dovršenju u uskrsnuću. Zato evanđelje s vjerom Crkve kliče Marijin hvalospjev *Veliča*. Crkva stoga predlaže nasljedovanje Marije koja nam uvijek uzorno stavlja pred oči Kristovu osobu jer je s njime nedjeljivo povezana u suradnji u razvijanju svetosti Crkve. Kada nju promatramo kao besprijekornost kršćanskoga života, ne možemo se udaljiti od njezina Sina.

3. Majka Crkve

3.1. Učiteljsko naučavanje

U nastavku svojih promišljanja, Jean Galot nas uvodi u višestoljetnu raspravu o pitanju: Možemo li Mariju nazvati „Majkom Crkve“ ako se sam naslov rijetko upotrebljavao u učiteljskom naučavanju, liturgiji i premalo je utemeljen na Svetom Pismu i u predaji? Taj naslov je kroz crkvenu povijest izazvao brojne prijepore među teolozima u mariološkom području. Mnogi su prigovarali da je taj naslov relativno nov, dvoznačan i problematičan u

¹⁹ Usp. J. GALOT, *Mariologija*, str. 373.

ekumenskom kontekstu. Teolozi koji su se protivili naslovu „Majka Crkve“ predlagali su „Majka kršćana“ jer se snažnije oslanja na Sveto pismo, više se spominje u predaji i zornije izražava marijansku pobožnost. Za Galota, svi prigovori o kontroverznom naslovu su do daljnega odbačeni riječima II. vatikanskog koncila: „Katolička je Crkva, poučena Duhom Svetim, prati s osjećajem djetinje odanosti kao preljubaznu majku“²⁰

Tijekom povijesti Crkva je više puta definirala svoj stav prema naslovu „Majka Crkve“. Papa Benedikt XIV. u 18. st. svojom bulom naučava da je Katolička Crkva poučavana učiteljstvom Duha Svetoga uvijek s velikim žarom posvećivala Mariji kao „preljubljenoj Majci osjećaj sinovske pobožnosti od časa kada je njezin Sin na križu predaje Crkvi.“²¹ Leon XIII. uči da je Marija uistinu bila Majka Crkve, kao što naučava i Ivan XXIII., pripisujući Mariji ime „Majka mističnoga tijela.“²² Pavao VI. prije samog proglašenja konstitucije *Lumen Gentium* Mariju više puta objavljuje „Majkom Crkve“ i to na kraju trećeg koncilskog zasjedanja izražavajući želju da se odsad tim nježnim naslovom Djevica još više časti i zaziva u kršćanskome narodu.²³ Bio je to naslov koji je teškom mukom zbog silnih protivljenja i ispuštanja naslova u nekim redakcijama ipak ušao u doktrinarni nauk Katoličke Crkve. Kanilo se njima označiti prije svega duhovno Marijino majčinstvo koje zahvaća cijelu zajednicu. Marijanski nauk je znatno napredovao nakon toga, no sada ćemo ispitati kako se taj potvrđeni nauk opravdava Svetim pismom i predajom.

3.2. Svetopisamsko utemeljenje naslova „Majka Crkve“

Spomenuli smo kako su neki teolozi kroz povijest odbacivali naslov „Majka Crkve“ zbog stvaranja nejasnog odnosa između Marije i Crkve. Crkvu bi se tim naslovom previše podređivalo Mariji. Premalo je utemeljen Svetim pismom i predajom, a ni Novi Zavjet koji u potpunosti otkriva Marijinu jedinstvenu ulogu u svim razdobljima povijesti spasenja ne donosi direktne potvrde Marijinog majčinstva prema Crkvi. No, za Galota postoje određene logičke naznake i usmjerenja koja idu u prilog marijanskom naslovu „Majka Crkve“. Njezina majčinska uloga se ne tiče samo Isusove osobe, već i njegovog zemaljskoga spasenjskog djela. Sada ćemo, slijedeći put našeg teologa, biblijskom analizom prikazati nekoliko novozavjetnih tekstova koji naznačuju utemeljenje naslova „Majka Crkve.“

²⁰ LG, br. 53.

²¹ Navedeno prema: J. GALOT, *Mariologija*, str. 375.

²² *Isto.*

²³ *Usp. Isto.*

3.2.1. Isusovo djetinjstvo u Lukinom Evanđelju

Marijino majčinstvo od početka biva planom Duha Svetoga usmjerenog prema Crkvi. Djevica Marija prihvaćanjem sadržaja „Gospodin Bog dat će mu prijestolje Davida, oca njegova, vladat će nad kućom Jakobovom do vijeka i njegovu kraljevstvu neće biti kraja“ (Lk 1, 33) rađa Spasitelja koji pokreće snagom Duha Svetoga novo kraljevstvo završeno u Crkvi.²⁴ Ostvarenje toga mesijanskog plana spasenja pokazuje vezu između Isusova rođenja i rođenja Crkve. Lukin odlomak upućen Mariji „Duh će Sveti sići na tebe“ (Lk 1, 35) reflektira se u navješćaju Pedesetnice: „Primit ćete silu Duha Svetoga koji će sići na vas (Dj 1, 8).²⁵ Za istog autora ova dva odlomka to znači da Duh Sveti jednako djeluje u Mariji, kako će djelovati i kod učenika u rađanju Crkve. Duh Sveti Pedesetnicom završava ono što je započeo u Djevici. Tako Duh Sveti Marijinu majčinsku ulogu usmjeruje prema Crkvi u rađanju novoga čovječanstva.

3.2.2. Otkrivanje Marijinog majčinstva u Ivanovom evanđelju

Evanđelist Ivan naglašava Marijinu prisutnost na početku i na kraju Isusova javnog života. Ta dva događaja povezuju početak i završetak Kristova mesijanskog djela. Veza između početka i kraja nam daje naslutiti da se Marijina materinska uloga odnosi na cjelokupno Kristovo javno poslanje. Ona je tako Majka cijeloga Božjega naroda, vjernika i pastira. Marija u svemu surađuje sa svojim Sinom za rađanje novoga čovječanstva. Njezina majčinska uloga je duhovne prirode koja rađa sve kršćane Kristovim odlučujućim rođenjem. Kada trinaesti redak proslova čitamo u jedini Isus je rođen „ne od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževlje, nego – od Boga“ (Iv 1, 13) tada to rođenje Logosa koji je postao tijelo jest načelo božanskoga rađanja kršćanstva.²⁶ Oni koji ga prihvaćaju vjerom poput Marije postaju djeca Božja. Galot ukazuje na misao Karla Rahnera o tom odlomku iz Proslova, prema kojem je „je naše krsno rođenje oponašanje toga rađanja koje nam je dao Spasitelj, rođen od Djevice Marije djelovanjem Duha Svetoga.“²⁷

Marijin majčinski nastup u Kani očituje majčinsku ljubav i brigu prema svim ljudima svadbene gozbe. Ona želi da se svjetlo koje je primila kod navješćenja o osobi i poslanju svoga Sina objavi svim ljudima. Ona se brine za duhovno dobro svih sudionika svadbene gozbe. Marijino djelovanje se sastoji od majčinske suradnje kod prvog očitovanja Kristove

²⁴ Usp. *Isto*, str. 378.

²⁵ Usp. *Isto*.

²⁶ Usp. *Isto*, str. 379.

²⁷ Navedeno prema: *Isto*.

božanske moći i u materinskom priopćavanju vjere u Isusa učenicima.²⁸ Biblijski stručnjaci gozbu u Kani predstavljaju slikom mesijanske gozbe, a Isus uspoređuje kraljevstvo sa svadbenom gozdom i onda se Marijin nastup shvaća kao majčinski doprinos životu Kraljevstva ili Crkve.²⁹ Izvještaj na Kalvariji „Ženo! Evo ti sina!“ (Iv 19, 26) ne možemo usko protumačiti kao Sinovsku istančanu pažnju prema svojoj majci, ne bi li joj osigurao zaštitu i ljubav potrebnu za budućnost. Naš teolog navodi nekoliko pokazatelja koji svjedoče o višoj vrijednosti Isusove izjave za svoju majku i za učenika Ivana koji zastupa svakog učenika kojega Isus ljubi. Prije svega Marijino obiteljsko stanje je uređeno od početka Kristovog javnog života. Također, na Kalvariji Marija ima uza se snahu Mariju Kleofinu i po tome joj ne treba neko Isusovo obiteljsko skrbništvo. S druge strane učenik Ivan uz sebe ima majku Salomu, koja je s njim stajala pod križem. Naposljetku Isusova nakana povjeravanja Ivana Mariji, a ne obratno, jasno očituje temeljnu želju da njegova majka preuzme učenika svojim novim majčinstvom. Javno značenje ovoga svečanog čina ističe pojam „ženo“ radije nego „majko“ jer se želi pokazati kako je Isus bio onkraj obiteljskih (tek bioloških, fizičkih) odnosa u svome djelu spasenja.³⁰ Marijino povlašteno majčinstvo ima sveopću širinu jer zahvaća svakog učenika. Ona je majka svakome učeniku osobno. Evanđeoski izvještaj ovoj općoj Isusovoj izjavi na križu pridaje i pojedinačno značenje tj. Marijino individualno majčinstvo prema svakom učeniku. Gledajući svrhu Isusove smrti u izjavi velikog svećenika kada prorokova „... da raspršene sinove Božje skupi u jedno“ (Iv 11, 52), Galot zaključuje da je Marija sudjelovanjem na otkupiteljskoj žrtvi bila ne samo majka svakoga učenika, već i majka njihova okupljanja u jedinstvu.³¹ Marijina majčinska suradnja na otkupiteljskom djelu teži rađanju novoga Kraljevstva tj. Crkve.

3.2.3. Marija, Majka Crkve u Djelima apostolskim

Lukin spomen Marijine nazočnosti među zajednicom koja je očekivala događaj Pedesetnice baca dodatno svjetlo na njegov početak Evanđelja s Marijom i njezinom posebnom ulogom kod Kristova utjelovljenja. S obzirom da je povijest Isusova povezana s povijesti Crkve, pa kad Luka spominje Marijinu nazočnost, on time najavljuje nastavak njezina majčinskog djela u rađanju Crkve. Kao što je Marija započela svoje majčinsko djelo začecem po Duhu Svetom Kristova života tako sada izvršava isto djelo na Pedesetnicu i

²⁸ Usp. *Isto*, str. 380.

²⁹ Usp. *Isto*.

³⁰ Usp. *Isto*, str. 381.

³¹ Usp. *Isto*, str. 382.

poslije.³² Luka osvjetljava bliske odnose Marije i Duha Svetoga što potvrđuju događaji navještenja i pohađenja Elizabeti i u sebi sadrže određeni oblik navještenja Pedesetnice. Preobrazba Elizabete koja je napunjena Duhom Svetim nagoviješta preobrazbu učenika kada se svi napuniše Duhom Svetim (usp. Dj 2, 4).³³ Želi se reći da isti onaj Duh Sveti u suradnji s Marijom kod rađanja Sina Božjega opet s Marijom sudjeluje na Pedesetnicu.

3.3. Doktrinarni razvoj naslova „Majka Crkve“

Sveta predaja nije nikada izbjegavala nazivati Mariju „Majkom Crkve“, no nauk nikada nije pozivao na čašćenje toga pojma niti je tražio da ga se upotrebljava. Često puta se taj naslov koristio sasvim slučajno, bez nekog posebnog doktrinarnog uporišta. Naslov se prvi puta javlja u Berangodovu spisu iz 9. st., gdje je Marija nazvana „Majka Crkve“ jer je rodila glavu Crkve te je kći Crkve zato što je najvažniji član Crkve.³⁴ Nadalje isti naslov otkrivamo u 13. st. kod anonimnog engleskog cistercita s istim pogledom. Crkva ljubi Mariju i Marija ljubi Crkvu jer je majka Glave i kći opće Crkve.³⁵

3.3.1. Nauk crkvenih otaca o Marijinom majčinstvu

Prvo razdoblje povijesti kršćanske literature ocrtava nauk Marijina majčinstva u vezi s Crkvom. Djevica Marija izražava samu stvarnost Crkve jer nanovo porađa sve ljude u Kristu i po tome postaje „majka živih“, reći će Epifan 375. g. Ona je morala roditi Živoga i postati „majka živih“ i tako je život rođen u svijetu.³⁶ Po svetom Ireneju Lionskom „čista Marijina utroba preporuča ljude u Bogu.“³⁷ Marija poslušna djevica u tome smislu postaje ljudskom rodu uzrokom spasenja i zato G. Jouassard tvrdi: „Djevica nas preporuča jer je njezin Sin glava čovječanstva, a cijelo je čovječanstvo rođeno s njim u djevičanskom krilu njegove majke.“³⁸ Irenej Lionski naučava kako su Eva i Marija u međusobnom odnosu: Eva je svojim neposluhom i nevjerom zavezala čvor, a Marija ga je razriješila svojim posluhom i vjerom. Marija je predočena kao razrješiteljica čvora. U Irenejevom smislu izvorni Božji plan je pokvaren Adamovim grijehom (sukrivnjom Eve) a po Kristu, drugom Adamu na koji je Marija pristala vjernošću i poslušnošću ponovno se postiže ispravni tok i djelotvornost.³⁹ Marija je rekapitulirala Evu i dobila novu ulogu koja prekoračuje ulogu tjelesne Majke Sina

³² Usp. *Isto*, str. 383.

³³ Usp. *Isto*.

³⁴ Usp. *Isto*, str. 384.

³⁵ Usp. *Isto*, str. 384.

³⁶ Usp. *Isto*, str. 385.

³⁷ Navedeno prema: *Isto*.

³⁸ Navedeno prema: *Isto*.

³⁹ Usp. ŠVICARSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Marija. Pastoralno pismo*, Dokumenti 94, KS, Zagreb, 1989., str. 48.

Božjega. Sveti Anzelmo piše: „Djevica je rodila spasenje svijeta, djevica je rodila život svemu.“⁴⁰ J. Huhn tumači da se time ne treba shvatiti samo tjelesni oblik Spasitelja, nego cijelo čovječanstvo Kristom otkupljeno i preporođeno za nadnaravni život.⁴¹ Ove tvrdnje koje pridaju Mariji čast općeg majčinstva ne zamjenjuju Krista kao načelo spasenja ili izazivaju sukob sa Kristovim djelom spasenja. Krist uvijek ostaje glavni uzrok svega stvorenja i uvijek ostaje počelo spasenja i to u zajedništvu Marijine majčinske uloge kojom svijetu daje Krista.

Istočni Oci koriste više naslova za pokazivanje proširenja majčinstva na Kristovo djelo. Severin iz Gabale iz 4. st. naziva Mariju „majkom spasenja“, Teodot Ancirski „majkom ekonomije“, Proklo Carigradski „onom koja rađa tajnu.“⁴² Sve je to božanski plan djela spasenja. S druge strane na Zapadu Faust iz Rieza piše „Skači od veselja, majko ljudskoga spasenja!“ Za Augustina Marija je svojom ljubavlju sudjelovala na rađanju vjernika u Crkvi.⁴³

3.3.2. Nauk bizantske predaje

Bizantska predaja Mariju promatra više kao kraljicu nego kao majku. Ivan Geometar iz 10. st. govori da je ona „majka sviju spašenih“, a Simeon Novi Teolog iz 11. st. pokazuje sinovstvo vjernika prema Mariji kao posljedicu božanskog majčinstva.⁴⁴ Teofan Nicejski razmatra rađanje po milosti i piše „Marija je majka sviju onih koji su obožanstvenjeni po Božjoj milosti“ i ona im donosi isto pobožanstvenjenje.⁴⁵

3.3.3. Srednjovjekovna nauka o Marijinom majčinstvu

Marijino majčinstvo je u ovo doba još više prošireno na spasenjsko djelo u odnosu na patrističko vrijeme. Često puta se Mariju nazivalo „majkom milosrđa“ poradi isticanja njezina darivanje Krista svijetu i posredništva Božjeg milosrđa čovjeku. Sveti Anzelmo spominje da je Majka Božja i naša majka i tako je „majka opravdanja i opravdanih, pomirenja i pomirenih, spasenja i spašenih.“⁴⁶ To je predmet njezinog duhovnog majčinstva. Biti majkom „novostvorenih stvari“ i „obnove svega.“⁴⁷ Nadalje, proširenje Marijinog majčinstva nalazimo u naslovu „majka milosti“ kojega argumentira Gotfrid od svetog Viktora zasnivajući ga na Marijinom majčinstvu Krista koji je milost u osobi. Krist se rađa u milosnoj Marijinoj osobi. Isti naslov prihvaća Rikard od sv. Lovre iz 13. st dodajući titul „majka života“, a Guerika

⁴⁰ Navedeno prema: J. GALOT, *Mariologija*, str. 385.

⁴¹ Navedeno prema: *Isto*, str. 386.

⁴² Usp. *Isto*.

⁴³ Usp. *Isto*.

⁴⁴ Usp. *Isto*, str. 386.

⁴⁵ Usp. *Isto*, str. 387.

⁴⁶ Usp. *Isto*.

⁴⁷ Usp. *Isto*.

d'Igny iz 12. st. navodi da je ona majka života kojim žive svi ljudi jer je preporodila sve one koji će od toga Života živjeti.⁴⁸ Također William od Newburgha iz 12. st. formira sličan pogled pripisujući Mariji materinstvo prema Mističnom Tijelu. Kad je rodila život, rodila je mnogo ljudi za život i tako je majka Kristova, Glave i udova, jer su Glava i tijelo jedan jedini Krist.⁴⁹ Svi ti naslovi se predlažu i primjenjuju za Mariju zbog njezina majčinstva prema Kristu kao i u patrističkom naučavanju. Rupert de Deutz uzima Kristovu muku kao presudni događaj Marijinog sveopćeg majčinstva. Tumačenjem Iv 19, 26 kaže da je „U mucu svoga Sina jedinca Blažena Djevica donijela na svijet spasenje za nas sve.“⁵⁰ Tu se primjećuje doktrinarni napredak Marijinog majčinstva prema djelu spasenja u njezinom sudioništvu na Kristovoj žrtvi. Sveti Albert Veliki u svojem spisu *Mariale* ističe da Marija svojom supatnjom i otkupiteljskim djelom doprinosi svome Sinu i po svome Sinu ponovno stvaranje za vječni život.⁵¹ Galot zaključuje kako u ovome misaonom krugu Marijanskih naslova „majka Crkve“ nije neki odvojeni pojam od majke spasenja, majke milosti, majke života i drugih. Ona je zbog duhovne plodnosti majka cijeloga ljudskoga roda koja ujedinjuje sve vjernike u Kristovu zajednicu, tj. Crkvu.

3.4. Teološko razmišljanje o utemeljenosti naslova „Majka Crkve“

Marija prema Galotu u potpunosti zaslužuje titul „Majka Crkve“ te taj naslov posve odgovara marijanskoj pobožnosti i mariološkom duhu II. vatikanskog koncila. To se majčinstvo, u skladu sa patrističkom i srednjovjekovnom predajom, nastavlja na božansko majčinstvo. Majčinstvo koje se ne odnosi samo na njezinu osobu, već i njezino djelo, odnosno sve ono što je u Bogu darovano čovječanstvu. Ona je majka Kristovog spasenjskog djela što se podudara sa stvarnošću Kristove zajednice, Crkve. Dakle, „Majka Božja“ je i „Majka Crkve.“ Surađuje kao majka na otkupiteljskoj žrtvi Sina u rađanju kršćana na novi preobraženi život, u stvaranju jedinstva u zajednici i konačno rađanju Crkve, zajednice svega života.⁵² U pobožnosti volimo promatrati i isticati njezino osobno majčinstvo prema nama, no njezina majčinska ljubav prvenstveno proizlazi iz zajedničke dimenzije majčinstva. Svojim majčinskim djelom sudjeluje u spasenju cijelog čovječanstva pomirenog u Kristu. Time nije samo majka svakog kršćanina posebno, nego majka kršćanske zajednice. Doprinosi rađanju Crkve i u tome potpomaže svakom članu kršćanske zajednice u sudjelovanju na razvoju Crkve.

⁴⁸ Usp. *Isto*, str. 388.

⁴⁹ Usp. *Isto*.

⁵⁰ *Isto*.

⁵¹ Usp. *Isto*, str. 390.

⁵² Usp. *Isto*.

Je li pojam „Majka Crkve“ ipak dvoznačan, kako se nekad prigovaralo i naslovu „Majka Božja“? Naslov „Majka Božja“ može ostaviti dojam majke nekog božanstva koje prije nije bilo kao i majke svega onoga što je u Bogu. Kako bi se u potpunosti izrazila objavljena istina, vrijednosti titule „Majka Božja“ ulazi u obrasce kršćanske vjere. Zato je Efeški sabor 431 g. u odbacivanju Nestorijevog krivovjerja precizno definirao pojam *Theotokos* ne bi li otklonio svaku dvosmislenost.⁵³ Naziv *Theotokos* ne označava Marijinu vlast nad Bogom niti traži da u Gospodinovoj majci tražimo prvotan uzrok utjelovljenja, pa tako ni naslov „Majka Crkve“ ne uživa apsolutnu ulogu na početku Crkve. Ona nije pokretač nastanka i razvoja Crkve. Radi se o majčinstvu koje sudjeluje na Božjem djelu i ljudska suradnja Marije nije nikako u suprotnosti sa neovisnošću Božjeg djela.⁵⁴ S različitih pogleda, kako smo prethodno istaknuli, Marija nadvisuje Crkvu, a Crkva nadvisuje Mariju. Teolog Galot u traženju poveznice tj. sličnosti između Marijine moći u razvoju Crkve i „prvotne“ moći Krista kod spasenjskog djela pravi razliku jer Marija bitno ovisi o Kristu. S jedne strane očitovanje ovisnosti vidi u zagovaranju podređeno volji njezina Sina i s druge strane Marija od Krista dobiva sve potrebno za pobožanjstvenje svakog čovjeka.

3.5. Marija i razvoj Crkve

U promišljanjima kako Marija sada izvršava svoje majčinstvo prema Crkvi, Galot polazi od sljedećega: otkako je Marija uzdignuta u nebesku slavu uz suradnju Duha Svetoga u potpunosti potiče širenju crkvenog života i njezinom duhovnom rastu. Majka Crkve na poseban način bdije nad razvitkom vjere u kršćanskoj zajednici kao što je brinula za svoju utrobu prema Elizabetinoj pohvali.⁵⁵ Njezino cjelovito prihvaćanje Božje riječi, razmišljanje o Isusovim tajnama i naponi za razumijevanje objave se u potpunosti reflektiraju i na Crkvu. Ona želi unaprijed cjelovito prihvaćanje objave, razmišljanje o njoj i podržava odlučnost Crkve u borbi vjere sa sumnjom i zabludom.⁵⁶ Marijino prvenstvo u prinošenju žrtve kod prikazanja u Hramu te prisutnost u drami Kalvarije pokazuje nam koliko je velika njezina uloga u pomaganju današnjoj Crkvi u svim poteškoćama i iskušenjima. „Posvuda gdje kršćanska zajednica vodi bolne bitke, prima ona utjehu od one koja se tako duboko pridružila Muci Kristovoj i koja pomaže svima kršćanima da se u njoj ujedine.“⁵⁷ Znakove njezine majčinske radnje promatramo i kroz krv i vodu poteklu iz Kristova boka. Marija izvršava

⁵³ Usp. H. DENZINGER – P. HUNERMANN (ur.), *Zbirka sažetaka vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i ćudoređu*, UPT, Đakovo, 2002., br. 252. (= DH).

⁵⁴ Usp. J. GALOT, *Mariologija*, str. 391.

⁵⁵ Usp. *Isto*, str. 393.

⁵⁶ Usp. *Isto*.

⁵⁷ *Isto*.

aktivnu ulogu u krštenju i euharistiji. Kod krštenja se izražava njezina majčinska suradnja sa onima koji postaju djeca Božja. Dok u euharistiji kao savršena Spasiteljeva suradnica u žrtvi sudjeluje u oltarnoj tajni svojim prinosom i majčinskim zagovorom. Sjedinjuje se s Kristovim sakramentalnim darom. S obzirom da je Krist podijelio svećeničko poslanje svojim učenicima i predao ih svojoj majci možemo reći kako je uspostavljena veza Marijinog majčinstva i ministerijalnog svećeništva u Crkvi. Marija utječe na razvoj Crkve i u ljubavi koju posreduje još od Kane prema Kristovoj zajednici spominjući „vina nemaju“ (Iv, 2,3). Taj zagovor se ponavlja i danas kod Krista ne bi li se postigla nesebičnija ljubav u kršćanskome svijetu. Marija je majka jedinstva i svoju majčinsku ljubav očituje u bdijenju nad jedinstvom svoje djece i s te točke gledano ima posebnu ulogu u otkupljenju zajednice i stvaranju jedinstvene komunikacije među kršćanima.⁵⁸ Ako je Marija majka jedinstva onda ona ima ulogu i u ekumenskom zbližavanju. U svojem pohodu Elizabeti bila je prva širiteljica Radosne vijesti o Kristovom dolasku. Zauzimala se da u Crkvi osnaži duh svjedočenja i poslanja, polet u svim segmentima širenja evanđelja. S tim povezano Duh Sveti koji je izveo utjelovljenje uz Marijinu suradnju, traži istu kršćaninovu suradnju u navješćivanju Radosne vijesti i približavanju vrijednosti Kristova život.⁵⁹ Svi koji služe apostolskom djelu ne mogu zanemariti taj uvjet jer majčinska pomoć djelatna Duhom Svetim osigurava veću učinkovitost ljudskih nastojanja i napora.

3.6. Naslov „Kraljica svijeta“ i uzajamno djelovanje Duha Svetoga i Marije

Marija je kraljica ukoliko je majka i majčinstvo je njezino najveće svojstvo. Ono je trajno u službi čovječanstva. Kako bi pokazali potpuno utemeljenje Marijine kraljevske vlasti uzimamo u obzir njezinu ulogu otkupljenja. U toj ulozi Marija biva pridružena Kristovoj slavnoj pobjedi i kraljevskoj vlasti koju ima nad čovječanstvom. Krist koji sjedi s desna Ocu i drži kraljevsku mesijansku vlast kao glava Crkve, daje svojoj Majci sudioništvo u toj vlasti.⁶⁰ Marija uznesenjem živi najintimnije jedinstvo s Uskrslim Kristom. Zato naslovom „Kraljica svijeta“ kršćanstvo časti i priznaje Marijinu veličinu i silu u razvijanju kraljevstva Božjega.⁶¹ Samim proglašenjem naslova „Majka Božja“ u 5. st. zaključujemo da je uzvišena iznad svih stvorenja i da je „zaista postala vladaricom svih stvorenja kad je postala Majka Stvoriteljeva“, kako tvrdi sveti Ivan Damaščanski.⁶² Svojim majčinskim doprinosom u razvijanju Crkve nikako ne dokida niti zamjenjuje ulogu Duha Svetoga. Nakana marijanskog čašćenja i

⁵⁸ Usp. *Isto*, str. 394.

⁵⁹ Usp. *Isto*, str. 395.

⁶⁰ Usp. *Isto*, str. 395.-396.

⁶¹ Usp. *Isto*, str. 395.

⁶² Usp. *Isto*.

marijanskog nauka ne zamjenjuje neovisno djelovanje Duha Svetoga Marijinim djelovanjem, nego ona – službenica Božja – doprinosi posvećujućem djelu Duha Svetoga. To je cilj marijanskog čašćenja i nauka. Bitno je to istaknuti jer su neki prigovarali i optuživali katoličku mariologiju da se Mariji pripisuje ono što pripada Duhu Svetom. Posebno su se tu doticali neki nazivi poput „tješiteljica“ za Mariju i „Tješitelj“ za Duha Svetoga. Ona je tješiteljica zbog majčinske sposobnosti tješnja svoje djece, a Duh Sveti Tješitelj snagom božanskog djelovanja koje preobražava čovjeka i izvodi ga iz žalosti u radost.⁶³ Djelovanje na razvitak Crkve nikako ne isključuje Marijin majčinski zahvat ali „Crkva raste prvenstveno utjehom Duha Svetoga“ (Dj 9, 31).⁶⁴ Marija vođena Duhom Sveti i ispunjena Božjom slavom uvijek surađuje s istim Duhom u razvitku crkvenog života, koje je njegovo djelo u posvećenju svijeta.

3.7. Majčinsko posredništvo u širenju milosti, te utjecaj na život svakog kršćanina

Galot primjećuje da je naslov „posrednica svih milosti“ izazivao veliku oporbu kod nekih saborskih otaca, kao i ostali naslovi koje smo dosad spomenuli. Problematičnost pojma, prema ovim mišljenjima, otkriva se u svjetlu biblijskog teksta 1 Tim 2, 5 gdje se izričito Krista objavljuje kao jedina posrednika između Boga i ljudi. Drugi vatikanski koncil spominje naslov posrednica, iako mu ne daje posebno značenje. No, u duhu saborskog mariološkog nauka može se reći da ga treba protumačiti na način da Otkupiteljevo posredništvo dano Mariji ne isključuje, nego potiče različito sudjelovanje stvorenja, te da svako posredništvo pokazuje i svjedoči snagu Kristovog jedinog posredništva, u kojem zadobiva svoju snagu i u kojem jedino pronalazi svoj izvor.⁶⁵ Marija je sudjelovanjem na Spasiteljevom djelu spasenja postala majka u redu milosti i njezino majčinstvo u ekonomiji milosti neprekidno traje od časa vjernog pristanka kod naviještanja do trajnog proslavljenja svih Kristovih odabranika.⁶⁶ Nakon uznesenja na nebo ona i dalje vrši svoju spasonosnu ulogu zagovaranja, tj. prikupljanja milosti vječnog spasenja.⁶⁷ U tom kontekstu, nazivi „posrednica“ ili pomoćnica, odvjetnica itd. ništa ne oduzimaju niti dodaju dostojanstvu i moći Kristova jedinog posredništva. Koncil usprkos protivljenjima upotrebljavanja toga naslova dopušta njezino korištenje u marijanskom čašćenju. Nazivati Mariju „Majka Crkve“ najtočnije izražava na koju se vrstu posredništva misli.

⁶³ Usp. *Isto*, str. 397.

⁶⁴ Usp. *Isto*, str. 397.-398.

⁶⁵ Usp. LG, br. 62.

⁶⁶ Usp. J. GALOT, *Mariologija*, str. 398.

⁶⁷ Usp. *Isto*.

Temeljna Marijina uloga u životu svakog kršćanina u redu posredovanja milosti ide za „rađanjem i odgojem“ kako to ističe *Lumen Gentium* kada govori na koji način Crkva nasljeđuje Mariju.⁶⁸ Ona u „rađanju“ doprinosi objavljivanju nadnaravnoga života koje trajno izvire iz Boga. Dakle, nitko drugi doli Boga ne može biti izvor, nego samo prenositelj milosnog zahvata rađanja, preporođenja odnosno spasenja. Primanjem krštenja vjernici postaju Očeva djeca i, teološkom analogijom, Marijina djeca, budući da ona, kako smo istaknuli, majčinski surađuje u primanju novoga člana zajednice Crkve. Galot u zaključnom dijelu svoga promišljanju o Marijinom majčinstvu pokazuje kako je Otac želio sebe objaviti i u majčinskom licu radi boljeg razumijevanja njegova očinstva. Galot se oslanja na zakonitost ljudske psihologije, prema kojoj čovjek po naravi traži majku i oca radi boljeg pojašnjavanja temeljne uloge i svrhe u životu. Zato Bog sebe naviješta Marijinim licem, ne bi li se još bolje otkrila najdublja stvarnost Božje milosrdne dobrote koja čovjeka privodi radosti božanskoga života. Marijino lice, koje uvijek ostaje ljudsko i posredničko, vjerniku upravlja pogled prema Božjem Očinskom licu i pomaže mu da u njezinoj majčinskoj prisutnosti na poseban način osjeti toplinu Božje očinske ljubavi.

⁶⁸ Usp. LG, br. 63.

II. ALFRED SCHNEIDER: MARIJA SLIKA I UZOR CRKVE

Teolog Alfred Schneider, u drugome poglavlju svoje mariologije ističe Mariju kao sliku i uzor Crkve u kojemu zauzima jedinstveni položaj u otajstvu Kristova djela.⁶⁹ Živjela je milosnim životom kao prvi ud Kristova otajstvena tijela u fizičkoj, osobnoj i nadnaravnoj povezanosti sa svojim sinom. Mariju krase najsavršenija povezanost s Kristom, postavljajući ju u neraskidiv odnos s Kristovom Crkvom, jer Crkva sebe nužno pronalazi i ostvaruje u njezinom liku po kojoj Bog ostavlja neizbrisivi pečat svoje ljubavi prema svemu stvorenomu. Vezu između Marije i Crkve kroz cjelokupnu povijest spasenja promatramo pod povijesnim, strukturnim i funkcionalnim vidikom. Ova tri vida povezanosti A. Schneider razlaže u drugome poglavlju svoje mariologije.

1. Povijesna povezanost između Marije i Crkve

Marijina osobna povijest sa izraženom spasopovijesnom notom odigrava ključnu ulogu za Crkvu i cijelo stvorenje za vrijeme svoga zemaljskog života dodirujući tri velika razdoblja povijesti spasenja. Vrijeme prije Krista, vrijeme Isusova zemaljskog života i vrijeme nakon Krista. U vremenu prije Krista Stari zavjet zahvalnost vlastitog uspona do vrhunca u vidu čudorednog i vjerskog može pripisati Marijinom milosnom životu. Njezin život ne pripada starozavjetnim hijerarhijskim strukturama koje osiguravaju društvene okvire milosnom životu, ali zato Marija zauzima jedinstveno mjesto u funkcioniranju svećeničkih i upravnih starozavjetnih struktura. Praotac vjere u Boga Abraham, svojom poslušnošću i povjerenjem Božjim zapovijedima stoji prvi u redu pred usponom dostizanja savršenog čudorednog i vjerskog života, a to znači posve Bogu predana života. Njegova je vjera gledajući sadržaj usmjerena zemaljskim dobrima i po tome nerazvijena, ali po intezitetu predanja Bogu savršena. Zato je Abraham uzor svim naraštajima. Njegov način života opisujemo sirovim i primitivnima zbog poligamije koja ne podrazumijeva osnovne vidike prirodnog moralnog zakona. Stoga je Abrahamova vjera na području čudoređa još manja. Posebno ako ju usporedimo s Marijinim sadržajem vjere sažetim u dvijetisućljetnom Izraelovom rastu. Duhovni uspon Izraela otpočinje izlaskom iz Egipta, pročišćavajući se kroz kušnje, progonstva i proročku riječ. Marija koja isključivo pripada Bogu postaje plodom toga rasta i čišćenja. Njome završava prvo i započinje drugo veliko razdoblje povijesti spasenja

⁶⁹ Temeljno djelo na koje ćemo se ovdje osloniti je: A. SCHNEIDER, *Mariologija. Djevica Marija u otajstvu Krista i Crkve*, FTI, Zagreb, 2008.

bezgrješnim začecem kao činom novoga stvaranja. U Mariji neokaljanoj zaručnici ispunjeno je drevno Hošejino proroštvo i čežnja svih naraštaja: Izrael, nevjerna žena, preljubnica, opet je čista i vjerna zaručnica.⁷⁰ Čista i vjerna zaručnica predstavlja novi kovčeg Saveza osijenjen Božjom prisutnošću. Tako se u Mariji susreću drevni navještaj i ispunjene: „Oblak prekri Šator sastanka i slava Jahvina ispuni prebivalište“ - „Sila će te Svevišnjega osijeniti“ (Izl 40, 34). „Zato će se Sveto koje ćeš ti roditi zvati Sin Svevišnjega“ (Lk 1, 35). U Mariji dakle kuca živo srce novoga Izraela kojemu je Glava utjelovljeni Sin, a Tijelo, Crkva, vidljivo i uosobljeno u njegovoj Majci.⁷¹ Duh Sveti svojom snagom proširuje i osnažuje to Tijelo po cijeloj zemlji pretkazivajući konačni svršetak svega stvorenog po početku Božjeg djela spasenja.

Blažena Djevica Marija je početak Novoga saveza. U sjeni prati Isusov djelatni život izlazeći na svjetlo tek nekoliko puta, na prvi pogled slučajno. Njezini izlasci iz pozadine anonimnosti zacrtavaju buduću ulogu koja joj pripada u djelu spasenja. Tako u Kani daje poticaj za početak znakova kojima će Sin Božji objaviti svoju slavu i razbuditi vjeru učenika. U zgodi kada Isus odvrća svojoj Majci „Ženo, što ja imam s tobom?“, Marija prepoznaje i shvaća novi Božji nalog za njezino sudjelovanje na djelu Otkupljenja. Svoje tjelesno majčinstvo koliko god joj predstavlja radost i ispunjene mora staviti u pozadinu kako bi ustupila prostor novom duhovnom, sveopćem majčinstvu. Marija će biti tijelom daleko od svoga Sina ali po toj će se udaljenosti produbljivati njihovo duhovno zajedništvo. Produbljivanje se događa nakon kratkotrajnih izlaza iz anonimnosti i tada još jače, dublje, uranja u Božje otajstvo pripremajući se za novu, buduću zadaću. Isus se izjavom “Tko god vrši volju Božju, on mi je brat i sestra i majka“ (Mk 3, 35) nije odrekao vlastite majke, nego je pokazao novi poziv kao nosivi temelj njezinog majčinstva i majčinstva svih onih koji će pratiti njezin put.⁷² Isusova su rodbina oni koji vrše Očevu volju, a Marija je u prepoznavanju i vršenju Bože volje prva i to je na jedinstven način povezuje sa Sinom, ali i sa Crkvom. Kao što je Mariji bilo potrebno dozrijevanje u vjeri bez isticanja tjelesne veze sa svojim Sinom, tako i putujuća Crkva otajstveno, po vjeri raste prema Otkupitelju bez vidljive, tjelesne povezanosti sa svojom Glavom.

Marija se pod križem u jedinstvu patnje sjedinjuje sa svojim Sinom na novi način. I stojeći pod križem, postaje slikom i uzorom Crkve, koja će na duhovni način iz vode i duha

⁷⁰ A. SCHNEIDER, *Mariologija*, str. 43.

⁷¹ Usp. *Isto*, str. 43.

⁷² Usp. *Isto*, str. 44.

rađati novu djecu.⁷³ Nakon Isusova uzašašća Marija na nezapažen, neupadljiv način u molitvi sa učenicima ostaje u Crkvi koja je njezino nutarnje bogatstvo darovano od Sina. „Kad Isus vidje majku i kraj nje učenika kojega je ljubio, reče majci: „Ženo! Evo ti sina!“ Zatim reče učeniku: Evo ti majke!“ I od toga časa uze je učenik k sebi“ (Iv 19, 25-27). Duh koji je pri navještenju sišao na Mariju silazi sada i na Crkvu koja preuzima Marijinu dotadašnju vidljivu ulogu.

Naš teolog sada postavlja dva pitanja o Marijinoj povezanosti sa otajstvom Crkve. Blažena Djevica Marija je puna milosti i kao takva slika i uzor Crkve, no može li time biti članom Crkve koja nesavršena tek dozrijeva za sjedinjene s Kristom? Može, drži Schneider, jer za nju vrijede riječi: „Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina“ (Lk 1, 45)! Nikada nije posumnjala u riječi naviještenja i prestala tražiti susret sa svojim Sinom. Marijina vjera raste kroz duboki doživljaj tame i muke do kraja života. Ona je član Crkve jer je Bog tako htio, a Marija to isto savršeno prihvatila. Po Marijinom životu Crkva zorno otkriva vlastiti put popraćen tamom i mukom putujući ususret Kristu. Prelazeći na drugo pitanje susrećemo se sa zbunjujućom situacijom spoznaje da je Majka Kristovih otajstvenih udova podložna apostolskom vodstvu? Schneider nudi jasan odgovor dometnuvši kako u Crkvi postoje dvije vrste odnosa ili razina, a to su strukturalna i mistična razina koje se razlikuju i ne treba ih miješati. Svećeničku i upravnu službu vrši Krist kao jedini Svećenik i vođa, te ju povjerava ljudima odnosno svojim službenicima. Službenici ju vrše ministerijalno služeći Kristu kao njegov instrument po kojemu vrši službu. Mariji se ne povjerava vidljiva, strukturalna služba. Njoj pripada prvenstvo nad mističnom razinom. Ona, Prvootkupljena i puna milosti predstavlja cijelo čovječanstvo primajući Kristovu ljubav za sebe i za nas.⁷⁴ Kanal je Božje milosti koji se neizmjerljivo razlijeva na sve ljude. Dakle, službeno je svećeništvo tj. ministerijalno iznad Marije po svojoj vidljivoj društvenoj zadaći, a Marija je iznad ministerijalnog svećenstva po svojoj osobnoj svetosti koja tu službu nevidljivo nosi i obogaćuje.⁷⁵ Ona predstavlja Crkvu u njezinoj nevidljivosti, a ne u vidljivosti službe.

Marija dovršava svoj životni put u nepoznatom vremenu pridruživši se tijelom i dušom proslavljenom Sinu u nebeskoj slavi. Vrijeme pridruživanja Marije Sinu je trenutak njihovog potpunog zajedničkog sjedinjenja, čiji je preludij utjelovljenje i sjedinjenje pod križem. Mi vjernici od toga časa u Marijinoj sudbini vidimo vlastitu budućnost konačnog dovršenja ljudskoga lika u povijesti spasenja.

⁷³ Usp. *Isto*, str. 45.

⁷⁴ Usp. *Isto*, str. 47.

⁷⁵ Usp. *Isto*.

2. Strukturna povezanost između Marije i Crkve

Veza Djevice Marije s otajstvom Crkve utkana je u mnoštvo kao povijesnih slučajnosti i jedva je vidljiva ljudskoj pameti, ali opet pouzdana u izvanredno postojanje da su Marija i Crkva uvijek (za)jedno. Iz sigurnost postojanja duboke povezanosti naš teolog prikazuje široku spasopovijesnu vezu između Marije i Crkve kroz četiri prividno proturječne formule:⁷⁶

- a) Marija prethodi Crkvi
- b) Crkva je u Mariji
- c) Marija je u Crkvi
- d) Marija je Crkva

Prva formula *Marija prethodi Crkvi* izriče povijesnu konstantu u Mariji koja unaprijed proživljava sve ono što Crkvu tek čeka na njezinom putovanju prema Zaručniku. Ona savršeno pripravlja put Crkvi u svim trenucima Božjeg očitovanja milosti nad njom. Pokazuje krize, padove, uspone i nadu u vječnu budućnost. Nedostatak ove formule leži u pogledu odvojenosti Marije i Crkve kao dvije zasebne stvarnosti koje se u povijesnome vremenu nesumnjivo dodiruju, ali bez uzajamnog prožimanja.

Druga formula *Crkva je u Mariji* proglašava istinu o Mariji nazivajući ju „Majkom Crkve“ kako to javno izriče papa Pavao VI. u kontekstu II. vatikanskog koncila. Crkva zahvalnost rođenja može pripisati i pripisuje Mariji uz primat njezinog Sina u ustanovljenju Crkve. Po njezinoj neponovljivoj vjeri nevjerna žena Eva predstavljajući Izrael i Crkvu postaje neokaljana Božja zaručnica sposobna sebe gledati dionikom Kristova Tijela. Marija je prva životna stanica u kojoj se čitava Crkva nalazi kao biljka i sjemenka.⁷⁷

Treća formula *Marija je u Crkvi* ističe mijenjanje ulogu Marije nakon Pedesetnice gdje se ona nalazi kao jedan među mnogim udovima bez povlaštenog mjesta između Petra i apostola koji snagom Duha Svetoga vode povjerenu im Crkvu. Zsigurno da ova formula obuhvaća i Marijinu prisutnost u Crkvi, kao na nebo uznesene Majke Crkve.

Četvrta formula objedinjuje prethodno nabrojane. Marija i Crkva se neraskidivo prožimaju jer su u dubini svoga bića identične.⁷⁸ Ono što ih čini istovjetnim je zajedništvo s Kristom koje neprestano raste do konačne punine u eshatonu. No postoje i razlike u ostvarivanju toga zajedništva s Kristom. Djevica Marija nadilazi Crkvu po svojem bogomajčinstvu i savršenoj

⁷⁶ Usp. *Isto*, str. 48.

⁷⁷ *Isto*.

⁷⁸ Usp. *Isto*, str. 49.

svetosti koja seže u vječnost i pomaže svim putnicima u želji za postizanjem svetosti. S druge strane Crkva nadilazi Mariju po apostolskoj misiji i hijerarhijskoj strukturi. Crkva se brine za uspostavljanje božanskog reda među ljudima i vidljive znakove nevidljive Božje milosti.⁷⁹ Schneider na kraju svoga izlaganja o strukturnoj vezi između Marije i Crkve rekapitulira sve formule spomenutom konstatacijom kako su Marija i Crkva istovremeno istovjetne po zajedništvu s Kristom i različite po sebi svojstvenim značajkama i poslanju.

3. Funkcionalna povezanost između Marije i Crkve

Postojanje funkcionalne veze očituje se u dijalogu uzlaznog i silaznog smjera između Marije i Crkve. Uzlazni smjer je molitva kojom Crkva pristupa Mariji, a silazni briga Marije za zemaljsko putovanje Crkve. Naš teolog izlaže dva spomenuta smjera između Marije i Crkve kroz sljedeće podnaslove.

3.1. Crkva ispovijeda štovanje Marije

Crkva već u prvim kršćanskim vremenima izražava zahvalnost i čast svim svetima. Ljudima koji su svojim životom sudjelovali u otajstvu Kristove muke i proslave. Kristova Crkva štovanjem svojih mučenika odlučuje zajedno sa mučenicima sudjelovati u Kristovom pashalnom otajstvu. Djevica Marija kao prva među svetima nije prva primila povlasticu štovanja od Crkve. Kako je Crkva sazrijevala u spoznaji njezine izvanredne uloge tako je Marija kroz stoljeća primala sve zapaženiju ulogu među štovanju svetih. Posebno nakon Augustinove izjave kako je Majka Božja začela Sina srcem prije nego što ga je primila tijelom.⁸⁰ Prvi Marijin liturgijski spomen je „Dies natalis Mariae“ ili Marijin rođendan u nebu slavljen u Jeruzalemu u 5. stoljeću.⁸¹ Isti blagdan u 7. stoljeću dobiva naslov „Dormitio – usnuće“, a poslije se naziva „Assumptio – uznesenje“.⁸² Slijede blagdani Marijina rođenja u 6. i začea u 7. stoljeću, oba na Istoku, a u 12. stoljeću prelaze na Zapad. Marijanski blagdani se nastavljaju množiti posebno u srednjem vijeku do te mjere da nerijetko svojim gomilanjem zaklanjaju pogled na Kristovo pashalno otajstvo. Zbog toga Kongregacija za bogoštovlje stišava bujanje Marijanskih blagdana dokidajući neke od njih. Postoje dva povijesno isprepletena vidika štovanja Blažene Djevice Marije. Objektivni vidik izražen u liturgiji i subjektivni nastanjen u pučkoj pobožnosti i privatnoj molitvi.⁸³ Oba vidika su eminentno

⁷⁹ Usp. *Isto*, str. 50.

⁸⁰ Usp. *Isto*, str. 51.

⁸¹ Usp. *Isto*.

⁸² Usp. *Isto*.

⁸³ Usp. *Isto*, str. 52.

upućena jedna na drugo iz toga što liturgija ustupa mjesto pučkoj pobožnosti ako je u skladu sa zdravim vjerskim stavovima.

3.2. Marija ispovijeda brigu za Crkvu na njezinu putovanju

Djevica Marija više nego itko drugi, čitavim svojim životom prati Crkvu na njezinu putovanju. Ogledalo te istine očituje se u mnoštvu naslova koje putujuća Crkva dodjeljuje Mariji. Svaki naslov nešto ističe, razlaže, potičući vjernika na uranjanje u dubine Kristove ljubavi preko njegove majke. Sveti Irenej potkraj 2. stoljeća prvi govori o Marijinom zagovoru. Nazivajući ju zagovornicom (odvjetnicom) Eve koja moli Boga s nama i za nas.⁸⁴ Sve što Marija zagovorom čini usmjereno je prema Kristu, jedinom Otkupitelju. Ona je kraljica jer prva s Kristom vlada i na jedinstven način u potpunosti ostvaruje: „Ako ustrajemo, s njime ćemo i kraljevati“ (2 Tim 2, 12).⁸⁵

Od 6. stoljeća usmjeruje se sve veća pozornost na Mariju kao posrednicu. I to u dvojaku smislu – posrednicu u uzlaznom smjeru kada prikazuje naše molitve Bogu i silaznom u času pristanka pri navještenju riječima: „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!“ (Lk 1, 38). Marijin zaručnički stav „službenice Gospodnje“ stvara prvu i osnovnu dimenziju posredništva koju Crkva ispovijeda, naviješta i preporuča vjernicima budući da se oni u nju uzdaju.⁸⁶ Naslov Posrednica u 12. stoljeću stupa na vrata zapadne Crkve i biblijski se temelji nad događajima Navještenja i Marijinog odgovora kojim otvara vrata Sinu Božjemu u ljudsku egzistenciju. U prvoj polovici 20. stoljeća mnogi teolozi smatraju kako će spomenuti naslov biti proglašen dogmom. Ipak, u duhu II. vatikanskog koncila, Crkva drži da joj sada nisu potrebne nove dogme, nego vjerodostojan život po onima koje već posjedujemo. Koncil također pazi da se ovim pojmom ne ugrozi svijest vjernika o Kristu kao jedinom Posredniku između Boga i ljudi. Crkva zajedno sa svetim Pavlom uči da je samo jedan naš posrednik, a to je Isus Krist (usp. 1 Tim 2, 5). Marijino posredništvo ne zamračuje niti umanjuje Kristovo jedino posredništvo nego pokazuje njegovu snagu.⁸⁷ Sav spasonosni utjecaj Blažene Djevice na ljude ne nastaje iz nužde, nego iz Božje dobrohotnosti i temelji se na Njegovu posredništvu. Marija kao posrednica ne priječi neposredno sjedinjenje vjernika s Kristom nego ga olakšava.⁸⁸ Glasoviti marijanski papa Pio XII. rijetko kada taj naslov

⁸⁴ Usp. *Isto*.

⁸⁵ Usp. *Isto*, str. 53.

⁸⁶ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater. Enciklika Otkupiteljeva Majka* (25.3.1987.), Zagreb, 1987., br. 39.

⁸⁷ Usp. LG, br. 60.

⁸⁸ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 38.

pridjeva Mariji, Ivan XXIII. uopće ga ne koristi, a II. vatikanski koncil ga samo jednom izričito spominje,⁸⁹ kako bi istaknuo prvenstvo Krista, jedinoga Posrednika.

Marijino posredništvo je suradničko i ono potpunije izražava Marijinu ovisnost o Isusu u djelu spasenja na kojemu sudjeluje. „Nijedan se, naime, stvor, nikada ne može staviti na istu razinu s utjelovljenom Riječi i Otkupiteljem, ali kao što službenici i vjerni narod na različite načine imaju udjela u Kristovu svećeništvu i kao što jedna Božja dobrota na različite načine stvarno razlijeva u stvorove, tako i jedino Otkupiteljevo posredništvo ne isključuje, nego pobuđuje kod stvorova raznovrsnu suradnju koja ima udjela u jedinom izvoru.“⁹⁰ Tako shvaćena suradnja u djelu spasenja pokazuje da Marija nije ontološki sudjelovala nego egzistencijalno tj. vjerom, ufanjem i ljubavlju. Marija snagom Duha Svetoga samo prati suradnju koju isti Duh konstituira. Uz učenje o Marijinoj suradnji stvoren je novi naslov suotkupiteljica kojega teolozi rijetko kad koriste zbog njezine dvosmislenosti. Papa Pio XII. vjerojatno iz opreznosti nikada nije koristio taj naziv, crkveno učiteljstvo II. vatikanskog koncila također ostaje suzdržano. Ako se ispravno shvati, taj naslov govori da postoji samo jedan Otkupitelj. Marija nikako nije drugotni otkupitelj i njezina uloga u djelu otkupljenja ne proizlazi iz potrebe nego iz milosne Božje odluke.⁹¹ No ovaj se naslov zbog težeg shvaćanja u njegovoj ispravnosti sve više napušta.

Posljednji ali nikako manje važan naslov za Mariju u kojem se jasno, jednostavno i teološki neosporno očituje mariološka istina je Majka Božja i Majka ljudi. Drugi vatikanski koncil naslov majka upotrebljava više nego ikoji drugi i naznačava bez opisivanja postojanje razlike u majčinstvu prema Kristu i ljudima. Prema Kristu Marija je majka jer ga nije samo tjelesno rodila nego i vjerom primila u sebe i onda pratila na svakom koraku njegova otkupiteljskog puta.⁹² Marijina poslušna, neponovljiva vjera odigrava presudnu ulogu u dolasku Otkupitelja u djelu Utjelovljenja (usp. Lk 1, 26-38), a pod križem “Ženo! Evo ti Sina!” Zatim reče učeniku: „Evo ti majke!“ do savršenstva razvija snagu te vjere posebnom odlukom Božje milosti. Prema ljudima ona je majka po načelu posinjenja. Majka koja je rodila Otkupitelja ljudskoga roda. A. Schneider uranjajući u srž mariološke istine ističe da je Kristovo djelo ujedno i Marijino djelo, ali ne bez čiste Božje milosti i to prije nego što će postati naše djelo.⁹³ To odgovara sveopćem spasopovijesnom zakonu koji veli: što je neki

⁸⁹ Usp. LG, br. 62.

⁹⁰ *Isto*.

⁹¹ Usp. A. SCHNEIDER, *Mariologija*, str. 55.

⁹² Usp. *Isto*.

⁹³ Usp. *Isto*, str. 56.

čovjek s Bogom više povezan i milošću prožet, to je on više povezan s ljudima i to veću odgovornost ima za druge jer je sposobniji ljubiti, a ljubav je glavna pokretna sila.⁹⁴ Marija je posve bezgrešno povezana s Bogom. Od samoga početka očuvana je od grijeha jer u najsavršeniju suradnju sa Bogom nije moglo ništa ući grješno. Bog novu Evu, Mariju uklapa u djelo drugog Adama kako bi stvorenje sudjelovalo u ostvarenju svojega spasenja. Marija u djelo spasenja unosi skladnu suradnju nove Eve sa novim Adamom.⁹⁵ To ne znači da je Kristu kao čovjeku nešto nedostajalo za potpunije ostvarenje Božjeg nauma, nego je znak da Bog ne želi djelovati sam, bez suradničkog doprinosa čovjeka. Marijina prisutnost u djelu Otkupljenja je čisti nezasluženi dar primljen od ljubavi Božje logike.

Osim što Marija čitavim svojim životom sudjeluje u djelu objektivnog Otkupljenja, tj. u najbližoj suradnji sa Kristovim djelom spasenja isto tako ona svojim zagovorom postiže i subjektivno otkupljenje. I ovo se može promatrati u dvostrukom smjeru. U uzlaznom Marija svojim zagovorom prati i preporučuje molitve što ih kršćani upućuju Bogu te u silaznom Božja milost preko nje silazi na ljude. Teolog Schneider postavlja pitanje u vezi silaznog smjera koliko je ono istinito i moguće, ali gledajući Marijinu ulogu u djelu spasenja vidimo da je njezina razmjena dobara sa Kristom u potpunosti savršena. Marija s njime komunicira na razini osobe, srca i duše.⁹⁶ To sjedinjenje Krista i njegove majke ne isključuje Duha Svetog koji povezuje sve sa svima. Krista s otkupljenima i njih međusobno. Marija je za Duha Svetog potpuno otvorena jer je sva u odnosu prema njemu kao i prema Kristu. U Kristu i u njegovom Duhu Marija je slika i uzor, Majka i početak Crkve na njezinu putovanju.⁹⁷

⁹⁴ *Isto.*

⁹⁵ *Usp. Isto, str. 57.*

⁹⁶ *Usp. Isto.*

⁹⁷ *Usp. Isto, str. 58.*

III. KOMPARATIVNA ANALIZA J. GALOTA I A. SCHNEIDERA: MAJKA GOSPODINOVA I NJEGOVO MISTIČNO TIJELO

U trećemu poglavlju istaknut ćemo nekoliko težišta kod J. Galota i A. Schneidera pod vidom odnosa Marije i Crkve. Prikazat ćemo nekoliko dodirnih točaka na koje se oba autora oslanjaju, ali i njihovih različitih naglasaka.

1. Zajednička težišta

Teologe J. Galota i A. Schneidera povezuje nekoliko istih naglasaka u vidu Marije kao slike i uzora Crkve. Oni razmišljaju o istom pitanju Marijinog mjesta u Kristovoj Crkvi s obzirom na Marijinu jedinstvenu ulogu. Može li Marija biti član Crkve koja tek dozrijeva u Božjem poslanju i nadilazi običan kršćanski život stavljajući ju iznad Crkve, a nikako unutar nje? Gospodinova majka je savršeni član Crkve, jer je Bog tako htio i odredio. Marija time zauzima povlašteni položaj spram ostalih članova. Ona je nedvojbeno član Kristove Crkve koja sebe nužno pronalazi i ostvaruje u njezinu liku. Papa Pavao VI. govori da je prva i najsavršenija učenica Kristova.⁹⁸ Njezina posebnost je da ona na isključivo jedinstven način pripada Bogu. Bog koji navještenjem otkriva Mariji ulogu u povijesti spasenja nju kroz cjelokupnu povijest Izraela obilježenu kušnjom, progonstvom, proročkom riječju čini najljepšim plodom toga rasta i čišćenja prema uspostavi novoga stvaranja. Marijin milosni život zorno pokazuje porijeklo Crkve koja se rađa u njezinu krilu ne oduzimajući ništa prvenstvu Krista kao Glavi Crkve. Naši teolozi nerijetko u izlaganju Marijine otajstvene uloge ističu da bez obzira na njezino iznimno poslanje, ona ipak nije, niti smije biti zamjena za Krista i njegovo djelo. Marijino poslanje je suradničko i ono u potpunosti ovisi o Kristovom djelu spasenja. U nju kao preodličnog i jedincatog člana, Crkva mora gledati da bi u punini shvatila značenje svojega poslanja ali i veličinu Marije kao majke i uzora Crkve.

Osnovna značajka koja obilježava Mariju i Crkvu kod naših teologa je njezino majčinstvo. Radi se o majčinstvu prema Bogu i ljudima tj. Crkvi. Tako Mariju promatraju kao „Majku Crkve“ komentirajući Ivanovo evanđelje u kojemu se ističe Marijin nastup u Kani Galilejskoj te izvještaj o Kalvariji gdje Isus svoju majku daruje Crkvi. Kana je prvo Isusovo čudo i prema evanđelistu Ivanu znak za koji naši teolozi kažu – predstavlja buduću Marijinu ulogu. Isusovo na prvi pogled odbijanje riječima „Ženo, što ja imam s tobom? Još nije došao

⁹⁸ Usp. V. KOŠIĆ, *Marija, Majka Sina Božjega*, KS, Zagreb, 2003., str. 56.

moj čas“, pokazuju kako On nije podložan volji majke, mladenaca, nego da sebe uzima podložnim nekoj drugoj zakonitosti tj. Očevom planu. Marija shvaćajući Isusove riječi sluša što joj Očeva volja želi reći te poziva sluge, a time i sve učenike da slušaju njezina Sina. Ona pozivanjem učenika tj. Crkve da poslušaju Kristovu riječ posreduje milosti koju nam Bog daruje. Marijino majčinstvo prema Crkvi je usko vezano s njezinom posrednom ulogom u spasenjskom djelu svoga Sina. Majčinsko obilježje prema Kristu i Crkvi uzdiže ju iznad posredovanja drugih stvorenja koja također kao i njezino posredništvo u potpunosti zavise od Kristova jedina posredništva iz kojega crpi svu snagu.⁹⁹ Marija dakle, čovječanstvu u Kani Galilejskoj predstavlja Isusa kao Otkupitelja i početnika novoga Saveza. Ona koja ga je rodila kao Sina Božjega ga sada kao naša majka i objavljuje. To ne znači da je Marija u središtu događaja u Kani. Događaj u Kani nije mariološka, nego kristološka stvarnost. Isus se pokazuje utemeljiteljem nove ekonomije koja se simbolizira u vinu. Marija je „samo“ ona koja se brine za druge, kuću u kojoj se nalazi, a ta zauzetost se nastavlja i danas u Crkvi i svijetu. Ona se majčinskom ljubavlju kroz povijest brine za braću svog Sina koji još putuju prema sretnoj domovini. Papa Pio XII. s pravom piše: „Prvi put se djelotvorno pokazalo njezino posredništvo u Kani Galilejskoj.“¹⁰⁰

Pod Isusovim križem pokazuje prvenstveno svoj osobni odnos s Isusom. U Isusovim riječima „Ženo, evo ti sina“ i učeniku „Evo ti majke“ crkveni su oci prvenstveno isticali apologetsko tumačenje gdje se Sin brine za majku, jer ne može imati više djece pa ju povjerava svome učeniku. U srednjem vijeku su Kristovo oslovljavanje na križu isticali u simboličkom tumačenju otkrivajući u tome „novu Evu“, novu ženu koja najavljuje početak milosti za cijeli svijet.¹⁰¹ Danas u tome tekstu tumačimo kako apostol Ivan zastupa sve Kristove učenike koji tvore Crkvu. Marija je pod križem bila „sluškinja Gospodinova“ koju je njezin Sin ostavio za majku Crkvi koja se radala.¹⁰² Prema mnogim tumačima Isusovih riječi na križu radi se o zaista univerzalnom Marijinom duhovnom majčinstvu. No neki u ovome vide samo čin pijeteta prema Mariji. S obzirom na suprotna gledišta pojedinih tumača ovih Isusovih riječi, II. vatikanski koncil donosi svoje očitovanje na Ivanovu epizodu pod križem. Sabor nije zanimao Isusov odnos prema Mariji nego Marijina veza sa Crkvom tj. Božjim narodom. Kako bi se otkrio puni smisao Isusovih riječi „Ženo, evo ti sina“ današnja egzegeza

⁹⁹ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 38.

¹⁰⁰ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, FTI, Zagreb, 1981., str. 877.

¹⁰¹ Usp. V. KOŠIĆ, *Marija, Majka Sina Božjega*, str. 19.

¹⁰² Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 40.

za temelj tumačenja uzima riječi koje slijede: „I od tog časa uze je učenik k sebi“¹⁰³ (Iv 19, 27). Ovaj prijevod „k sebi“ ne znači uze je u svoju kuću nego ono što se zahtjeva od svakog Isusova učenika, a to je vjera u Isusa i povezanost s njim. Ne radi se o juridičko – zemaljskom uzimanju Marije u svoju kuću nego prihvaćanju Marije u vjeri da nam je majka.¹⁰⁴ Tako se počela oblikovati posebna povezanost između ove Majke i Crkve. Djevica Marija time postaje Majka Crkve, okupljenih Isusovih učenika.¹⁰⁵ Galot i Schneider u ovome tekstu vide temelj za govor o Mariji kao duhovnoj majci Kristovih učenika, odnosno Crkve. A. Schneider u svojoj drugoj formuli koja kaže da je u osobi Marije Crkva prisutna kad Krist ulazi u život, kad umire i kad biva proslavljen ističe Mariju „Majkom Crkve“, a Galot također u potpunosti prihvaća isti naslov gledajući učenje II. vatikanskog koncila koji ne spominje direktno naslov „Majka Crkve“, ali aludira na isto kada kaže da je Katolička Crkva, poučena Duhom Svetim s djetinjem ljubavlju štuje kao preljubeznu majku.¹⁰⁶ Papa Pavao VI. je proglasio Mariju „Majkom Crkve“ riječima „Na čast Blažene Djevice i na našu utjehu proglašujemo svetu Mariju Majkom Crkve, to jest cjelokupnog Božjeg naroda, i vjernika i pastira, koji je nazivaju preljubeznom Majkom.“¹⁰⁷ Kasnije je 1968. godine u Ispovijesti vjere, pod imenom „Vjerovanje naroda Božjeg“ naglasio tu tvrdnju na još jasniji način riječima: „Vjerujemo da presveta Majka Božja, nova Eva, Majka Crkve, nastavlja na Nebu svoju majčinsku službu prema Kristovim udovima.“¹⁰⁸ Prema našim teolozima Eva i Marija su u međusobnom odnosu gdje se želi pokazati da Marija nadilazi ulogu tjelesne Majke Sina Božjega i postaje Majkom cjelokupnog Božjeg naroda. Vrsni kršćanski filozof Justin prvi pojašnjava ulogu Djevice Marije u Božjem planu spasenja Evinom ulogom u ljudskome grijehu i padu. Eva je svojim djelom donijela smrt svim potomcima, a Marija poslušnošću Božjoj riječi razrješenje Evine nevjere u milosni početak ljudskog roda.¹⁰⁹ Naši teolozi u opisivanju Marije kao Majke Crkve kažu da je Kristovo otkupiteljsko djelo ujedno i Marijino, ali zahvaljujući Božjoj milosti. Marija ljubavlju doprinosi Kristovom djelu Otkupljenja od trenutka Navještenja prema Kalvariji i Pedesetnici te njezina uznesenja u nebesku slavu. Ona vjerna zaručnica u navještenju, predajući se Bogu poslušnom vjerom i dajući slobodni pristanak objavi koju je On dao prihvaća početak novoga stvaranja. Od časa navještenja i začeca odnosno rođenja

¹⁰³ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, FTI, Zagreb, 1981., str. 883.

¹⁰⁴ Usp. *Isto*, str. 884.

¹⁰⁵ Usp. M. MANDAC, Uvod, u: IVAN DAMAŠČANSKI, *Svečani govori o Djevici Mariji*, KS – Služba Božja, Zagreb – Split, 2011., str. 211.

¹⁰⁶ Usp. V. KOŠIĆ, *Marija, Majka Sina Božjega*, str. 58.

¹⁰⁷ Citirano prema: *Isto*.

¹⁰⁸ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 47.

¹⁰⁹ Usp. M. MANDAC, Uvod, str. 213.

Marija u tijeku svoga majčinskog hodočašća slijedi Isusa. Slijedila ga je kroz godine skrivenog života u Nazaretu kao i za vrijeme Njegova javnog djelovanja gdje je On počeo „činiti i učiti“ u Izraelu (Dj 1, 1). Slijedila ga je u dramatičnom iskustvu Golgote. U dvorani Posljednje večere zajedno s apostolima kao Majka Božja i Majka Crkve prima poslanje Duha Svetoga. Ona je bila za Crkvu posebni svjedok Isusova otajstva jer „pohranjivaše sve te događaje u sebi i prebiraše ih u svome srcu“ (Lk 2,19; usp. Lk 2, 51). Trenutak silaska Duha Svetoga na Duhove bio je pripravljen ne samo na križu nego i u trenutku navještenja u Nazaretu.¹¹⁰ Marija je prema tome neraskidivo povezana s misterijem Kristovim pa je i stoga povezana s misterijem Crkve i to od njezina rođenja. U Crkvi se Marija nalazi kao ona „koja je vjerovala da će se ispuniti što joj je bilo rečeno od Gospodina“ (Lk 1, 45). Ova Marijina vjera prethodi apostolskom svjedočanstvu Crkve. Schneider u prvoj formuli „Marija prethodi Crkvi“ zajedno sa Galotovim tumačenjem Marije kao tipa Crkve pokazuje da je ona uistinu ona koja utire put Crkvi. Prema riječima sv. Ambrozija Blažena je Djevica Marija pralik Crkve u redu vjere, ljubavi i savršenog jedinstva s Kristom.¹¹¹ Crkva je dakle od prvog trenutka „gledala“ Mariju kroz Isusa kao što je i Isusa „gledala“ kroz Mariju.¹¹²

Temelj Marijinog majčinstva prema Crkvi je njezino bogomajčinstvo. Marija je djevičanska majka Isusa Krista. Kada Elizabeta pozdravlja Mariju kao „majku Gospodina mojega“ (Lk 1, 43) i kad evanđelist Luka piše „On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega“ (Lk 1, 32) onda vidimo da je ona majka Božja tj. Bogorodica. Ova se oznaka prema našim teolozima ne smije shvatiti usko u smislu tjelesne veze kao puki biološki događaj. Njezino bogomajčinstvo je čin njezine vjere i središnji događaj povijesti spasenja ukoliko se ono po Božjoj milosti događa kao primanje one Božje milosti koja svijetu dolazi po utjelovljenju.¹¹³ Marija nije proizvela tajnu Utjelovljena nego je svojim pristankom omogućila da u njoj Bog izvede to otajstvo. Vjerom i tijelom je dvostruko začela i rodila Riječ Božju. Marija se tako pojavljuje kao lik iz povijesti spasenja poput Abrahama gdje je „vjerovala protiv svake nade“ (Rim 4, 18). Dakle, bogomajčinstvo svete Djevice je čista Božja milost i njezin čin, oboje u jednom i ono nije samo tjelesno majčinstvo već i njezina milost i djelo vjere koji cijelo Marijino biće stavlja u službu Bogu i njegovu otkupiteljsku djelu prema čovječanstvu.¹¹⁴ Time Marijino bogomajčinstvo shvaćamo u njegovu širem smislu odnosno kao stvarnost koja ne obuhvaća samo Mariju nego i cjelokupnu povijest spasenja te je Marija onda uistinu naša

¹¹⁰ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 26.

¹¹¹ Usp. LG, br. 63.

¹¹² Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 26.

¹¹³ Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova. Teološka razmatranja*, KS, Zagreb, 1980., str. 8.

¹¹⁴ Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 41.

majka. Majka za koju Galot i Schneider govore bdije i prati Crkvu na njezinu zemaljsku putovanju uz suradnju Duha Svetoga. U životu je suvremenog kršćanina i Božja je volja da Mariju štujuemo surađujući s njezinim majčinskim zagovorom kako bi s njom zajedno došli do Boga.¹¹⁵ Crkva je trajno pozvana da nasljeđuje njezinu vjeru, krepost i čistoći jer je marljiva učenica Kristova koja ostvaruje njegovu riječ i pomaže nam da postanemo dionici božanske naravi.¹¹⁶

Kako je Crkva sve više shvaćala i izricala svoju vjeru u Isusa kao Sina Božjega i u tome prepoznavala i priznavala Mariju majkom Crkve i majkom Božjom tako joj je pridavala sve veću pozornost dajući joj niz počasnih naslova. Naši teolozi pridaju pažnju Marijinom posredništvu i problematičnosti istoga naslova zbog velike oporbe koja se pojavila kod nekih saborskih otaca. Teolog Rahner podržavajući naslov posrednica kaže da u Apostolskom vjerovanju ispovijedamo zajedništvo svetih, tj. da postoji štovanje i zazivanje svetih te nam je govor o posredništvu preblažene Djevice po sebi blizak i jasan.¹¹⁷ Po tome se ne bi trebala pojaviti nikakva dvoznačnost tog pojma. No podigao se snažan prigovor protiv ove riječi i mišljenja iza nje. Razlog tome je učenje Pisma i rimokatoličko vjerovanje da je Isus Krist jedini Posrednik i ne dolazi u obzir nikakav drugi posrednik, pa ni presveta Djevica. S tim razmišljanjem Saborski oci koji se protive istom naslovu govore da se tim naslovom treba vrlo oprezno služiti. Taj naslov manje puta i rijetko sam dolazi u crkvenim dokumentima. „Suprotstavlja“ se biblijskoj tvrdnji da je Krist jedini posrednik i tu prijeti opasnost da ju vjernici ne shvate u ispravnom svjetlu. Zato bi bilo mudrije da se riječ „posrednica“ ispusti i napiše da je u Crkvi zavladao običaj da se Marija resi naslovima poput „posrednica.“¹¹⁸ Taj kompromisni prijedlog je bio prihvaćen.

Rahner napominje da je iznimno teško siromašnim ljudskim jezikom izreći božansku stvarnost. Pogotovo ako jednom te istom riječi moramo označiti dvije korjenito različite stvari kao što je posredništvo Božje riječi i posredništvo djevice Marije.¹¹⁹ Zato nije nikakvo čudo pojavljivanje suprotnih stajališta s obzirom na ovaj naslov. Crkva imajući u vidu spomenutu opasnost naučava sa svetim Pavlom da je samo jedan naš posrednik: „Jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi, čovjek-Krist Isus, koji sebe samoga daje kao otkup za sve“¹²⁰ (1 Tim 2, 5-6). Oci na II. vatikanskom koncilu zaključuju da Djevica Marija ništa ne oduzima

¹¹⁵ Usp. T. IVANČIĆ, *S Marijom ljubiti do kraja*, Teovizija, Zagreb, 2005., str. 33.

¹¹⁶ Usp. *Isto*, str. 31.

¹¹⁷ Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 64.-65.

¹¹⁸ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 910. -911.

¹¹⁹ Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 65.

¹²⁰ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 38.

i ništa ne nadodaje „dostojanstvu“ i „učinkovitosti“ posredništva jednoga Posrednika.¹²¹ Ako se želi shvatiti u kojem se smislu prebježena Djevica može nazvati našom posrednicom onda pogled treba usmjeriti na činjenicu da ljudi trebaju nositi breme jedni drugih. U povijesti spasenja pripadamo jedni drugima i svi smo mi prema riječima Pavla Božji suradnici gdje je svaki posrednik spasenja drugome. Bog je htio da u svojoj milosti i milosrđu jedni drugima budemo pomoćnici u postizanju spasenja što ga je Bog ostvario u Isusu Kristu.¹²² Ljudi nisu uzročnici spasenja niti ga stvaraju nego su samo razdjelitelji tj. posrednici spasenja jedni drugima. Ako, dakle, reći će Rahner ovdje na zemlji postoji ljudsko posredništvo spasenja u zajednici po milosti Isusa Krista onda se i oni koji su ušli u slavu Božjeg života s pravom mogu nazvati našim posrednicima.¹²³ Oni ne zatvaraju niti umanjuju neposredni pristup k Bogu nego oponašajući Mariju pokazuju snagu Kristova jedina posredništva. Svi kršćani sudjeluju u dijeljenju Kristovih milosti, a na osobit način to čini Marija. Ona je na nenadmašiv i jedinstven način začela naše Spasenje. Kod Marije se radi o posebnom i iznimnom posredništvu utemeljenom na njezinoj „punini milosti“ koja se ostvarila kroz riječi „Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi“ (Lk 1, 38)! Zbog svojeg povijesno spasenjskog čina koji je postao vječnošću u riječi „fiat“, posrednica je za sve ljude u zajedništvu svetih, Posrednica svih milosti.¹²⁴ Galot i Schneider ističu da je ono suradničko i ona majčinski surađuje sa svakim članom crkvene zajednice. Prihvatanjem majčinstva u događaju navještenja postaje posrednicom između Boga i ljudi. Od početka se bez pridražaja predavala osobi i djelu svojega Sina i tako postajala za ljude tj. Kristovu Crkvu „majka u redu milosti.“ Poslije odlaska njezina Sina njezino majčinstvo ostaje u Crkvi kao majčinsko posredništvo u suradnji sa spasenjskim djelom svoga Sina – Otkupitelja svijeta.¹²⁵ To Marijino majčinstvo u ekonomiji milosti neprekidno traje sve do trajnog proslavljenja svih odabranih.¹²⁶ Marija prema tome nakon uznesenja na nebo nije napustila spasonosnu ulogu kojom obuhvaća sve ljude nego nam mnogostrukim zagovorom pribavlja milosti vječnoga spasenja. Tako se na izvanredan način očituje uspješnost jedinog i sveopćeg Kristova posredništva između Boga i ljudi.¹²⁷ Bog je u svojoj dobrohotnosti Mariji dao da sudjeluje u

¹²¹ Usp. M. MANDAC, Uvod, str. 207.

¹²² Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 66.

¹²³ Usp. *Isto*, str. 67.

¹²⁴ Usp. *Isto*, str. 69.

¹²⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 40.

¹²⁶ Usp. LG, br. 62.

¹²⁷ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 40.

posredovanju između njega i zemlje. Ona je obala na koju se naslonio božanski most Isus Krist da bi od neba prešao na zemlju ljudima.¹²⁸

2. Različiti naglasci

U drugome djelu ovoga poglavlja prikazat ćemo nekoliko različitih naglasaka između naših teologa. Galot u odnosu na Schneidera donosi raznovrsniji prikaz Marijine suradnje u tajni Crkve. Razmišlja o načinu Marijina otkupljenja, njezinu djevičanstvu i svetosti, o protivljenju spram naslova Majka Crkve te o Mariji kao kraljici. S druge strane Schneider iznosi Marijinu povijesnu povezanost s događajima Starog Zavjeta i vrijeme nakon Kristova uzašašća. Uspoređujući naša dva teologa u traženju različitih naglasaka započet ćemo s Galotom, odnosno isticanjem nužnosti Marijina otkupljenja. Crkva vjeruje da je Marija bila ne samo očuvana od istočnog grijeha nego potpuno i trajno od osobnog grijeha.¹²⁹ Ovo nas vjerovanje, kaže Rahner, u prvi mah može zbuniti, jer zar čovjek nije grešnik i nije li njegovo da bude slab, krhah i nedostatan?¹³⁰ Nije li čovjek onaj koji uvijek mora tražiti Božje praštanje i milosrđe? S obzirom na članak vjere o Marijinoj očuvanosti od posljedica grijeha možemo pomisliti da joj nije bilo potrebno otkupljenje. Upravo je ova potpuna i unaprijed dana očuvanost od grijeha najdivnije i najblistavije otkupljenje koje čovjek može primiti. Marijina posvemašna očuvanost od grijeha nije rezultat neke njezine snage nego čisti dar Božje milosti. Zato Galot smatra bitnim istaknuti da je Marija unatoč povlaštenom položaju u povijesti spasenja kao i svaki drugi kršćanin morala biti otkupljena po Kristu kako bi se očitovalo njegovo najdivnije djelo na čovjeku u Mariji i kako bi na najdivniji, najradikalniji način sudjelovala na njegovu djelu spasenja. Svaki čin koji je Bog izveo na čovjeku uključujući i njegovu predragocjenu majku je plod njegove milosti. Marija ne želi imati ništa u čemu ne bi mogla zahvaliti svome Sinu koji ju je učinio svojom majkom i hramom Duha Svetoga. Otkupljena je na najplemenitiji način zbog milosnog izuzeća od istočnog grijeha. Presveta Djevica je od prvog trenutka svoga života zaslugom svoga Sina bila obdarena posebnom, jedinstvenom milošću te nije bila u stanju istočnog grijeha koji je prouzročen grijehom prvog čovjeka na početku ljudske povijesti, a koji se na sve ljude prenosi nasljeđem.¹³¹ Marija je dakle, zahvaljujući milosti bezgrešnoga začeca od početka svoga postojanja bila zahvaćena otkupiteljskom i posvetnom Božjom ljubavlju. Izvanredna Božja milost iskazana prema Mariji je bila potrebna, budući da za savršeno skladnu suradnju s

¹²⁸ Usp. T. IVANČIĆ, *S Marijom ljubiti do kraja*, str. 29.

¹²⁹ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatska biskupska konferencija – Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 493.

¹³⁰ Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 50.

¹³¹ Usp. *Isto*, str. 29.

Bogom ne smije biti ništa grešno. Tom Božjom milošću nadilazi svakog kršćanina i postaje slikom i uzorom Crkve. Ne nadilazi kršćanina samo stupnjem otkupljena nego i svetošću jer grijeh nikada nije bacio sjenu na Mariju. Vrhunac Marijine svetosti i sva dubina milosti i darova kojima ju je Bog obdario je izražena anđeoskim pozdravom: „Zdravo, milosti puna! Gospodin s tobom“ (Lk 1, 28). Milost je Božja simpatija, Božje milovanje i svidanje, Božja dobrota i nježnost nad čovjekom.¹³² To da je Marija puna milosti znači da ju Bog u potpunosti zahvaća, ispunjava svojom svetošću. O tome nam uz Sveto pismo svjedoči i predaja u kojoj se ustalio običaj Mariju nazivati „svetom i slobodnom od svake grešne ljage, oblikovanom od Duha Svetoga i učinjenom novim stvorom.“¹³³ Izraz „oblikovana od Duha Svetoga“ vjerojatno potječe od sv. Ivana Damaščanskoga koji kaže „Marija je žive ljestve, koje je učinio Duh Sveti.“¹³⁴ Dok izraz „učinjena novim stvorom“ pronalazimo kod Germana Carigradskog koji frazu „novi stvor“ označava kao „preoblikovanje“ ili „preporođenje.“¹³⁵ Rahner kaže da s obzirom na Marijino jedinstveno otkupljenje Crkva može sa sigurnošću izreći da je Marija bezgrešna, sveta, Djevica puna milosti i Majka Božja. Za to nije potrebno imati uvid u pojedinosti njezina života nego da je radikalno dovršenje otkupljenja postao pobjedonosan događaj.¹³⁶ Taj pobjedonosni događaj započeo je objavom Abrahamu, a u Novome se zavjetu sa događajima navještenja i djevičanskog utjelovljenja uzdiže na viši stupanj Božjeg priopćenja čovjeku. Bog je Marijin spasenjski suradnički doprinos pripremao kroz čitav Stari zavjet, odnosno taj je Zavjet i priprema za ostvarivanje Marijinog djevičanskog događaja po kojemu se utjelovljuje Sin Božji. Od Abrahamove Sare do Elizabete, Bog na čudesan način oplođuje tjelesno onemoćale, neplodne utrobe, a zadnji korak kojim završava ovaj niz je jedinstvena Marijina plodnost, ispred koje ne postoji nikakva zapreka viđena kod spomenutih žena Staroga zavjeta.¹³⁷ Bog je htio da njegov Sin djevičanskim putem uzme tijelo od jedne žene, koja nije kao spomenute starozavjetne žene besplodna, kako bi po tjelesnoj vezi postao naš rod, član velike ljudske obitelji i dionik naše ljudske sudbine.¹³⁸ Sveto pismo nam svjedoči da je Marija djevica i da je htjela ostati djevica iako je bila zaručena s Josipom. To razaznajemo iz njezina upita anđelu, kako će roditi dijete kad muža ne poznaje (usp. Lk 1, 34). Evanđelist Matej se poziva na Iz 7, 14 odnosno proroštvo kralju Ahazu „Evo, začet će djevica i roditi sina i nadjenut će mu se ime Emanuel“ i

¹³² Usp. T. IVANČIĆ, *S Marijom ljubiti do kraja*, str. 17.

¹³³ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 859.

¹³⁴ Usp. *Isto*, str. 859.- 860.

¹³⁵ Usp. *Isto*, str. 860.

¹³⁶ Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 52.

¹³⁷ Usp. H. U. von BALTHASAR, *Pojašnjenja*, KS, Zagreb, 2005. str. 94.

¹³⁸ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 857.

tako ga povezuje s navještajem djevičanskoga Kristovog začeca.¹³⁹ Marija nam se ovdje pokazuje kao osoba u kojoj Bog nemoguće čini mogućim, i to na posve nov i jedinstven način u povijesti spasenja. Rahner u vezi Marijinog djevičanstva postavlja pitanje zašto je Bog htio majku koja kao djevica rađa njegova Sina bez zemaljskoga oca? Na ovo pitanje ne smije se odgovoriti jednostavno u smislu da je Sin Božji imao Oca na nebesima pa mu nije bila potrebna muževlja volja i tijelo za dolazak na svijet. Dublji razlog za djevičansko utjelovljenje je jasna objava da Bog nije odozdo tj. iz unutarnje snage ovoga svijeta nego je On onaj koji dolazi odozgo po Božjoj odluci, a ne iz svijeta.¹⁴⁰

Galot osim ovih spomenutih različitih naglasaka u odnosu na Schneidera spominje i prijepore među teolozima oko naslova Majka Crkve. Taj naslov je kroz crkvenu povijest izazvao brojne podjele među teolozima u mariološkom području. Prijepori se nastavljaju i u vrijeme II. vatikanskog koncila. U vrijeme toga koncila imamo sheme o prikazivanju Marije kao majke. Prva shema je nosila naslov Blažena Djevica Marija, Majka Božja i Majka ljudi. Taj naslov je zbog svoje teološke ispravnosti i sadržaja bio lako prihvatljiv. Vrlo brzo se iz nepoznatih razloga isti naslov briše i mijenja u novi Blažena Djevica Marija Majka Crkve kojega priznaje i papa Pavao VI. s drugim saborskim ocima, ali ne i teološka komisija niti većina otaca za vrijeme zasjedanja Koncila pri glasanju o njegovom prihvaćanju. Zbunjujuće ako znamo da je Pavao VI. prije proglašenja konstitucije o Crkvi u različitim zgodama kroz više navrata očitovao svoju misao o Mariji, Majci Crkve. Tako je u bazilici S. Maria Maggiore izrekao: „Marijo, pogledaj Crkvu, svrni pogled na najodgovornije udove Kristova otajstvenog tijela sakupljene pred Tobom, da Te priznaju i da Te slave kao svoju otajstvenu Majku.“¹⁴¹ Kasnije spominje istu temu u rimskoj bazilici sv. Klementa. Držeći ocima govor pri završetku drugog zasjedanja II. vatikanskog koncila 1963. godine govori da se nada kako će Koncil pitanje Djevice Marije što bolje raspraviti kako bi se Majci Božjoj dalo posebno mjesto u Crkvi tako da ju možemo jednodušno oslovljavati Majka Crkve.¹⁴² Papina nadanja su ispunjena kada je u govoru na dan svečanog proglašenja Dogmatske konstitucije o Crkvi zadobio pljesak saborskih otaca jer je proglasio Mariju Majkom Crkve: „Na čast Blažene Djevice i našu utjehu proglašujemo svetu Mariju Majkom Crkve, to jest cjelokupnog Božjeg naroda i vjernika i pastira, koji je nazivaju preljubeznom Majkom.“¹⁴³ Papa nije samo proglasio da je Marija Majka Crkve nego je i teološki osvijetlio temelje toga majčinstva.

¹³⁹ Usp. V. KOŠIĆ, *Marija, Majka Sina Božjega*, str. 15.

¹⁴⁰ Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 46.

¹⁴¹ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 820.

¹⁴² Usp. *Isto*, str. 821.

¹⁴³ Usp. *Isto*, str. 969.

Božansko majčinstvo je glavni temelj odnosa Marije prema Crkvi jer Marija je majka Onoga koji je od prvog časa utjelovljenja u njezinom djevičanskom krilu pripojio Crkvu sebi kao glavi toga tijela.¹⁴⁴ Prethodnici Pavla VI. također javno izriču isti naslov. Tako Ivan XXIII. naslov unosi u javnost i više puta u različitim prilikama ističe da je Marija, Majka Crkve. O naslovu Majka Crkve govori nam i predaja koja nikada nije izbjegavala nazivati Mariju Majkom Crkve, kako ističe Galot.¹⁴⁵ Predaja o Mariji kao Majci Crkve izvire iz Svetog pisma prema kojemu je Marija majka Glave okupljenih udova i Kristova suradnica u ostvarivanju Božjeg kraljevstva.¹⁴⁶ Pored ovih događaja koji idu u prilog „kontroverznom“ naslovu nameće se pitanje zašto je naslov Majka Crkve problematičan i odbačen ako se prihvaća da Marija pretječe Crkvu po milosti i ulozi u Kristovom djelu spasenja, da je majka Glave majka i Crkve te isti naslov zagovara sam papa i „dovoljan“ broj saborskih otaca? Španjolski biskup A. Del Campo Barcena u Sinodskim spisima zadnjeg koncila misli ako su posrijedi bili ekumenski razlozi, naslov se mogao protumačiti, a ne brisati. Radi se o tome da treba dobro znati u kojem se smislu uzima riječ „Crkva“ kad kažemo Majka Crkve. Ako uzimamo u smislu otajstva Kristova tijela ona je Majka Crkve, ali u smislu hijerarhijskog društva i kompleksne vidljivo-nevidljive crkvene stvarnosti tada se stvar može staviti u pitanje.¹⁴⁷ Crkva stvarno postoji samo kao otajstvo i hijerarhija. To nisu dvije stvarnosti, nego jedna stvarnost pod raznim vidovima. Ne možemo stvarno dijeliti Crkvu na otajstvo i hijerarhiju pa je prema tome, Marija majka Crkve, koja je otajstvo s vidljivom hijerarhijskom strukturom.¹⁴⁸ Kakva je zapravo Marijina veza s hijerarhijom? Marija nije ustanoviteljica vidljive Crkve, Crkve kao institucije koja ima hijerarhijsku strukturu. Ova hijerarhija nije neka svjetovna ustanova već produljenje Kristove svećeničke, kraljevske i proročke službe koje pripadaju njegovu Bogočovječnom biću.¹⁴⁹ Možemo reći da je Marija majka Kristove službe jer je rodila Krista kao svećenika, kralja i proroka. Iz toga slijedi da je Marija majka svih svećenika, svih pastira, jer je rodila Svećenika, Pastira u kojem su svi ostali i s kim su svi ostali samo jedan svećenik Isus Krist.¹⁵⁰ U tom smislu Marija je majka hijerarhije, vidljive Crkve koja je u Kristu rođena. Poteškoća oko pitanja u kojem smislu treba shvatiti naslov Majka Crkve je jedan od razloga zašto teološka komisija nije podržavala taj naslov. Rjeđa pojava toga naslova u izričitom obliku u predaji je također stvarala poteškoće. Uz ovo je komisiji smetalo i to što

¹⁴⁴ Usp. V. KOŠIĆ, *Marija, Majka Sina Božjega*, str. 59.

¹⁴⁵ Usp. J. GALOT, *Mariologija*, str. 384.

¹⁴⁶ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 822.

¹⁴⁷ Usp. *Isto*, str. 974.

¹⁴⁸ Usp. *Isto*.

¹⁴⁹ Usp. *Isto*.

¹⁵⁰ Usp. *Isto*.

se uz taj naslov u predaji nalazi vezan naslov „kćerka“ ili „sestra“ Crkve.¹⁵¹ Ekumenski razlozi su također predstavljali poteškoće u upotrebljavanju istog naslova. Francuski teolog Rene Laurentin u Augustinovom dokazu po kojemu se Marijino majčinstvo prema Crkvi izvodi iz njezina bogomajčinstva vidi veliku ekumensku poteškoću s obzirom na braću protestante.¹⁵² Protestanti oblikovanje Otajstvenoga tijela u Kristu vide poslije smrti i uskrsnuća, a ne pri Kristovu začecu i rađanju kako prividno navodi Augustinov dokaz: Majka Glave majka je i udova. U korist rješavanja ekumenske poteškoće treba reći da se Augustinovo dokazivanje majčinstva ne uzima statički u smislu da ga se promatra samo u funkciji rađanja nego dinamično u vidu da ne završava Kristovim rađanjem već uključuje povezanost Marije sa Sinom u njegovu javnu životu sve do Kalvarije. Ne želi se reći da Marija rađa Glavu i udove skupa nego da rađajući Glavu rađa potencijalne udove koji će se poslije potpuno aktualizirati.¹⁵³ Zbog svih spomenutih razloga koji potencijalno mogu stvoriti zabunu, Komisija radije napušta naslov.

U traženju različitih naglasaka, primjećujemo da Galot ukazuje i na Mariju kao kraljicu govoreći da je Presveta Djevica kraljica ukoliko je i majka. Presveta Marija je kao Majka i Djevica s Isusom bila na poseban način sjedinjena u njegovu prvu dolasku, a zbog svoje trajne suradnje bit će s njime sjedinjena i u iščekivanju drugog dolaska. S takvim uzvišenjem „kćeri Sionske“ po uznesenju na Nebo ostvaruje se i otajstvo Marijine vječne slave.¹⁵⁴ Marija je pridružena Kristovoj slavnoj pobjedi i kraljevskoj vlasti koju ima nad ljudskim rodом. Oci II. vatikanskog koncila naznačivši slavno Marijino uznesenje na nebo dodaju da je Bezgrješnu Djevicu, svoju Majku, Gospodin uzvisio kao Kraljicu svega stvorenog, cijeloga svemira.¹⁵⁵ Gospodin je uzvisio Presvetu Majku jer je ona sebe u trenutku navještenja nazvala službenicom Gospodnjom i kroz cijeli svoj zemaljski život ostala je vjerna onomu što to ime znači. Potvrdila je tako da je prava Kristova učenica koja poput Sina Čovječjeg snažno ostvaruje svoje poslanje na način „nije došao da bude služen, nego da služi...“ (usp. Mt 20, 28). Marija je upravo zbog svoga potpuna služenja Bogu postala prva među onima koji služeći Kristu i drugima ostvaruje „stav kraljevske slobode“, a on je vlastit Kristovim učenicima jer služiti znači kraljevati!¹⁵⁶ Govor o Djevici Mariji kao Kraljici lijepo

¹⁵¹ Usp. *Isto*, str. 823.

¹⁵² Usp. *Isto*, str. 970.

¹⁵³ Usp. *Isto*, str. 971.

¹⁵⁴ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 41.

¹⁵⁵ Usp. LG, br. 59.

¹⁵⁶ Usp. IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater*, br. 41.

je prikazan u enciklici „Ad coeli Reginam“ pape Pia XII.¹⁵⁷ Papa u enciklici ističe kraljevsko dostojanstvo, ulogu i sposobnost koje se očituje u obavljanju kraljevskog djela. Marija kao kraljica obavlja kraljevsko djelo jer za to ima kraljevsku sposobnost primljenu od Boga. To kraljevsko dostojanstvo i dr., papa zasniva i utvrđuje na dvjema činjenicama. Prvi razlog otkriva u činjenici božanskog majčinstva kao glavno počelo za kraljevanje. Marija je „Gospodnja majka“ (usp. Lk 1, 43), a onda i kraljica jer je Isus Krist koga je rodila Kralj. To se vidi iz izvješća „...i kraljevat će nad domom Jakovljevim uvijek i njegovu kraljevstvu neće biti kraja“ (Lk 1, 33). Pio XII. naznačuje da je Isus Krist kralj kao osoba Bog, Sin Božji i kao čovjek što je postao rođenjem od Djevice Marije. Dakle, prvi razlog za utvrđivanje Marije kao kraljice je njezino bogomajčinstvo. Drugi razlog zbog koje ju prema papi smijemo nazivati kraljicom je činjenica da je Marija, sluškinja Gospodinova po Božjoj volji imala poseban udio u djelu našega spasenja. Marija je na jedinstven način sudjelovala u ljudskom otkupljenju. Ona je u činu Kristova otkupljenja s njim bila na najizvrsniji način povezana. Njezino kraljevsko dostojanstvo temelji se onda na ove dvije činjenice: da je Djevica Marija Kraljica ukoliko je Majka Krista Boga i ako je sa Isusom na zaseban način sudjelovala na našem otkupljenju. U utvrđivanju zbilje Marijina kraljevanja potrebno je istaknuti da je njezino kraljevsko dostojanstvo slično, ali različito od Kristove kraljevske vlasti. Isus Krist gospodari, vlada i kraljuje na temelju rodenoga prava ali također i stečenog po pravu posvemašnjeg otkupljenja. Svi otkupljeni pripadaju Kristu kao podložnici, podanici pa tako i Djevica Marija koja je kraljica samo zato jer ju je Bog okrunio kraljevskom službom. Prema tome, Marijina kraljevska vlast ovisi i izvire iz Kristove pune, vlastite i posvemašnje Kraljevske vlasti.

Nakon što smo prikazali nekoliko Galotovih različitih naglasaka okrenut ćemo se sada Schneideru i njegovom naglasku o povezanosti Staroga zavjeta sa Marijom. U Starome zavjetu najavljenom Marijinu ulogu u povijesti spasenja raspoznajemo kada starozavjetne spise čitamo u Crkvi. Tada ih možemo shvatiti „pod svjetlom daljnje i pune objave“.¹⁵⁸ Cjelovito shvaćanje starozavjetnih knjiga možemo dobiti samo u svjetlu Novoga zavjeta. Prema apostolu Pavlu Stari zavjet je u slici, slikovito najavio Novi zavjet koji je najavljen ispunio (usp. Gal 4, 24; 1 Kor 10, 10-11).¹⁵⁹ U tome kontekstu Djevica Marija je povezana sa Starim zavjetom iako nije fizički prisutna u tom povijesnom razdoblju ali je starozavjetni Božji narod nosilac nade u pojavu Isusove majke.¹⁶⁰ Iako taj narod ne živi u jezgri središnjeg spasonosnog

¹⁵⁷ Usp. M. MANDAC, Uvod, str. 179.

¹⁵⁸ Usp. *Isto*, str. 176.

¹⁵⁹ Usp. *Isto*.

¹⁶⁰ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 845.

dogadaja, on je u svom povijesnom hodu usmjeren prema tome događaju tj. utjelovljenju Sina Božjega. Stari zavjet u svojim nekoliko tekstova koji navješćuju Marijinu veliku ulogu u povijesti spasenja pokazuje da njezin početak nije započeo rođenjem od roditelja već daleko prije. Prije nego je svijeta bilo, u dalekom prapočetku kad se u Božjem umu stvara veličanstvena simfonija stvaranja kojemu je početak i kraj, Bog – Isus Krist koji postaje čovjekom i njegova najbliža suradnica Marija.¹⁶¹ Njezina jedinstvena povezanost sa Crkvom tako započinje prije njezina rođenja a možemo reći i prije rođenja svakog kršćanina jer Crkva na Blaženu Djevicu Mariju primjenjuje riječi Svetog pisma: Jahve me stvori kao počelo svoga djela kao najraniji od svih čina.¹⁶² Kada iz Novog zavjeta čitamo Stari zavjet, Marija je prema tekstu „Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvojeg i roda njezina...“ (Post 3, 15) nova Eva po kojoj dolazi spasenje jer je po staroj Evi došao grijeh. Te su riječi preuzete iz jahvističkog opisa prvih ljudi, njihova stanja u milosti, njihova pada u grijeh, prijateljstva s Bogom i njihova bijega od Boga i dr. U tome proročanstvu uočavamo obrise Marije, buduće Otkupiteljeve majke. Ovo proročanstvo upućuje na borbu između dobra i zla koju je prvi čovjek unio u svijet. Borba će trajati do kraja ljudske povijesti i dijelit će se u sotonin i u ženin rod. Marija je ta žena koja će biti protivna sotoninom rodu. Zato se često puta u ikonografiji Marija prikazuje kao ona koja nogom na zemaljskoj kugli satire zmijinu glavu. Sljedeće starozavjetno mjesto koje navješćuje Mariju pronalazimo kod proroka Izaije gdje stoji „Evo, začet će djevica i roditi sina i nadjenut će mu se ime Emanuel!“ (Iz 7, 14). Prvotni smisao ovoga retka je navještaj začeca i rođenja kraljeva sina kao znak da Bog nije napustio svoj narod. No dublji smisao pretkazuje Marijino djevičansko začimanje i rađanje Sina Božjega.¹⁶³ Stari zavjet je pokazao da Bog svoja velebna djela čini sa poniznima i siromašnima. Marija je ona koja je prva među „poniznima i siromasima“ te je prototip, slika svih onih nepoznatih koje je Bog uzvisio kako bi silne zbacio s prijestolja. U njoj se trijumf malenih podigao do svog vrhunca i u njoj se potpuno ostvarila njihova nada. Djevica Marija živi u doživljaju svoje vlastite siromašnosti pred Bogom, u dubokom osjećaju svoje nizine pred njim. U početku je izraz „ponizni i siromašni“ označavao ljude najnižeg materijalnog položaja koje zakon štiti od navale bogataša i silnika.¹⁶⁴ Kasnije taj izraz dobiva duboki religiozni smisao, osobito u psalmima. Bogu se svidjelo da se objavi siromašnima, ugnjetavanima nego bogatašima i moćnicima. Zato se baš u onima poniznima i siromašnima zadržala najčistija religioznost u Izraelu i otvorenost Božjoj riječi s nadom u ostvarenje

¹⁶¹ Usp. G. BIRŠIĆ, *Marija – početak boljega svijeta*, HKD sv. Jeronim, Zagreb, 2005., str. 77.

¹⁶² Usp. *Isto*, str. 77.

¹⁶³ Usp. V. KOŠIĆ, *Marija, Majka Sina Božjega*, str. 12.

¹⁶⁴ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 852.

njegovih spasonosnih planova. Marija je i „uzvišena Kći sionska“. Kod proroka Sefanije i Zaharije možemo naći tu sintagmu „Kći sionska“ koja označuje Izrael koji u Starom zavjetu pred Bogom igra ulogu žene pa se može primijeniti i na Mariju. Taj izraz poziva na radost: „Klikći od radosti, Kćeri sionska...(Sef 3, 14; usp. Zah 2, 14)“ jer „Tvoj kralj se evo tebi vraća: pravičan je i pobjedonosan, ponizan jaše na magarcu, na magaretu, mladetu magaričinu.“ (Zah 9, 9). Prorok Mihej je prvi koji koristi izraz „Kćer sionska“. „Savijaj se od boli i kriči, Kćeri sionska, kao žena koja porađa...“ (Mih 4, 10) U toj Mihejevoj aluziji prepoznajemo Kristovo rođenje i u njemu rodilju Mariju. Mariju u Starome zavjetu navješćuju i izabrane majke staroga Božjeg naroda, prije svega Saru i Anu koje su postale majke Božjeg milosrđa. Ono se nazire u Djevici Izraela koju je Bog oduvijek ljubio vječnom ljubavi (Jr 31, 3). Svetopisamski izvještaj o Juditi i Esteri koje oslobađaju narod od propasti također simboliziraju Mariju koja je donijevši na svijet Isusa donijela svijetu spasenja. Ona je u potpunosti ona koja predstavlja ispunjene Izraela, a to znači da se s njom završavaju vremena čekanja i očekivanja Mesije. Ne radi se samo o vremenskom završetku jedne duge povijesne epohe nego u prvome redu o završetku jednog povijesnog spasonosnog poretka. Počelo je s Abrahamovim bezuvjetnim vjerovanjem u Božje obećanje, a završilo s bezuvjetnom vjerom u ostvarenje tih obećanja.¹⁶⁵ Izraelski narod je s Djevicom Marijom tako došao do vrhunca svoje moralne čistoće i vrhunca svoje vjere. Tako se s Marijom ustanovljuje novi poredak u kojemu Sin Božji od nje uzima ljudsku narav ulazeći na vidljiv način u ljudsku povijest kako bi otajstvima svoga tijela oslobodio čovjeka od grijeha.¹⁶⁶

Schneider posebnu pažnju posvećuje Marijinom životu nakon uzašašća njezina Sina. Kaže da je bila među mnogim udovima bez povlaštenog položaja između Petra i apostola te je u nepoznatom vremenu dušom i tijelom sa zemaljskog života pridružena proslavljenom Sinu u nebeskoj slavi. To su posljednja dva događaja u Marijinu životu, s kojima je utkana u povijest spasenja nakon Kristova Uzašašća. Marija je u periodu iščekivanja Kristovog obećanja „Nego primit ćete snagu Duha Svetoga koji će sići na vas...“ (Dj 1,8) zajedno sa učenicima molila za silazak istog Duha na Crkvu. Drugi vatikanski koncil naglašava potrebu silaska Duha Svetoga za objavu Crkve svijetu. Bogu se svidjelo da otajstvo ljudskog spasenja ne objavi prije izlivanja Duha koji je Krist obećao. To spasenje je bilo objavljeno za vrijeme Isusova zemaljskog života ali će tek na dan silaska Duhova biti svečano objavljeno. Marijino mjesto među dvanaesticom pokazuje da ona ne pripada hijerarhiji nego redu posebne

¹⁶⁵ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 854.

¹⁶⁶ Usp. *Isto*, str. 855.

milosti, koja je hijerarhiji potrebna.¹⁶⁷ Ona kao Isusova Majka sudjeluje u molitvi Crkve koja se sprema za svoje poslanje. Osjeća se predvodnicom novoga Božjeg naroda prema nebeskom Jeruzalemu.¹⁶⁸ Na Duhove se za Mariju nije dogodilo ništa novo, nego se samo očitovalo ono što je bilo skriveno pri navještenju. Duh koji se u tajnosti očitovao da izgradi Kristovo fizičko tijelo sada se očituje na vidljiv način u izgradnji njegova otajstvena tijela.¹⁶⁹ Laurentin kaže da se na taj dan za Crkvu zbililo nešto novo, a to je da su Kristovi udovi dobili svoju dušu.¹⁷⁰ U vezi s ovim postavlja se zanimljivo pitanje: je li Duh Sveti koji se na Pedeseticu objavljuje Crkvi kao njezina duša bio već dan u utjelovljenju na dan navještenja? Kada se Krist utjelovio u krilu Marije on je pomazan Duhom Svetim. U Mariji se činom utjelovljena dogodilo pomazanje Kristove ljudske naravi Duhom Svetim. Marija nam tako nije dala samo Sina Božjega nego i Duha Svetoga u utjelovljenom Sinu Božjemu. Taj Duh se na dan Pedeseticice na najvidljiviji način objavio svijetu. Marija je zajedno sa učenicima prije Pedeseticice molila da Otac izvrši tu objavu. Time se kao majka dovršava, primajući lice majke cjelovitog Krista tj. glave i udova.¹⁷¹ Isus je također i sebe konačno dovršio primajući lice glave i tijela kada je riječima „I njima sam očitovao tvoje ime, i još ću očitovati, da ljubav kojom si ti mene ljubio bude u njima i ja u njima.“ (Iv 17, 26) molio da primimo Duha Svetoga koji je u njemu. Ovo poklapanje Marijine molitve s molitvom Sina pokazuje da je ona i nakon Uzašašća što god radi za Crkvu, za djelo spasenja uvijek povezana sa svojim Sinom. Marijina uloga u djelu spasenja i njezino potpuno sjedinjenje sa Sinom završava uznesenjem i krunjenjem za Kraljicu svih stvari. Marija je uznesena na nebo što je II. vaticanski koncil ovako opisao: „Konačno je Bezgrešna Djevica, sačuvana neokaljanom od svake ljage istočnog grijeha, ispunivši tok zemaljskog žića, s dušom i tijelom bila uznesena u nebesku slavu.“¹⁷² Prema prastarjoj predaji Marijin završetak na zemlji i početak nebeske slave je toliko poseban da nadvisuje sve svece Božje te se potpuno suobličuje slavi Uskrsloga.¹⁷³ Iz naše ljudske perspektive gledano, Marija je prešla u nebesku natpovijest kao posve otkupljena, spašena, te je dušom i tijelom Božjom snagom uznesena u nebesku slavu. Njezin odlazak s ovoga svijeta nije posvjedočen niti u jednom izvoru kao povijesni događaj. Ni apostol Ivan koji je bio najbliži svjedok Marijinih zadnjih godina na zemlji nije ništa ostavio zapisano o njezinom slavnom odlasku. Ova vjerska istina odnosno dogma, u koje su vjerovale sve lokalne crkve na

¹⁶⁷ Usp. *Isto*, str. 886.

¹⁶⁸ Usp. A. WEISSGERBER, *Evo ti majke*, Provincijalat Družbe Isusove, Zagreb, 1987., str. 206.

¹⁶⁹ Usp. R. BRAJČIĆ i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, str. 887.

¹⁷⁰ Usp. *Isto*.

¹⁷¹ Usp. *Isto*.

¹⁷² Usp. *Isto*, str. 888.

¹⁷³ Usp. A. WEISSGERBER, *Evo ti majke*, str. 209.

Istoku i Zapadu, a koju je svečano proglasio papa Pio XII., tako nije sadržana niti u jednom pouzdanom povijesnom izvoru.¹⁷⁴ Ipak, ta je istina jednako sigurna kao one sadržane u Svetome pismu. U prilog tome imamo naučavanje apostola Pavla koji piše da je smrt kazna za grijeh (usp. Rim 6, 23). Zbog toga nije dolikovalo da ta kazna obuhvati Mariju koja je od početka postojanja sačuvana od svake ljage grijeha, a nije ni dolikovalo da ju grozota groba obuzme jer je svojim tijelom rodila Spasitelja svijeta. Schneider govori da je Bog uznesenjem Blažene Djevice Marije od toga časa razotkrio čovjeku njegovu budućnost konačnog dovršenja ljudskog lika u povijesti spasenja. Djevica Marija je otišla pred nama, da nama djeci svojoj pokaže put prema nebeskoj slavi. Uznesenjem cijelog Marijina bića na nebo povećana je naša nada u našu konačnu pobjedu nad smrću. Marija, ta jedinstvena kći Adamova koja dar slobode nikada nije zloupotrijebila, stoji pred svijetom kao nepatvorena slika i prilika Božja (usp. Post 1, 26-27).¹⁷⁵ Zato joj putujuća Crkva na zemlji pjeva:

„Ti slavo Jeruzalema, Ti radosti Izraela, Ti uzvišena diko roda našega!“¹⁷⁶

¹⁷⁴ Usp. G. BIRŠIĆ, *Marija – početak boljega svijeta*, str. 288. - 289.

¹⁷⁵ Usp. *Isto*, str. 290.

¹⁷⁶ Usp. A. WEISSGERBER, *Evo ti majke*, str. 215.

ZAKLJUČAK

Bila bi suviše pretenciozna pomisao da smo u ovome radu obuhvatili sve što ulazi u odnos Marije i Crkve. Nastojali smo samo dati sustavni prikaz Galotove i Schneiderove teološke misli o otajstvu odnosa Marije i Crkve. Iz rada možemo lako zaključiti da je Blažena Djevica darom i poslanjem, te svojim posebnim milostima i spasenjskim ulogama tijesno povezana s Crkvom.

Ona je tip Crkve kao što je to sv. Ambrozije učio, a II. vatikanski koncil upotpunio riječima: Marija je tip Crkve u redu vjere, ljubavi i savršenog sjedinjena s Kristom.¹⁷⁷ Marija i Crkva, jedna i druga, rađaju Krista i to na isti način: vjerom i ljubavlju, i tako s Kristom ostaju sjedinjene tijesnom nerazrješivom vezom. Ona koja je prisutna u otajstvu Krista također, trajno prisutna i u otajstvu Crkve i to baš ukoliko je uzorni lik Crkve ili još bolje, prototip jer se u njoj savršeno odigrava uloga majke. Marijino majčinstvo smo često puta spominjali u radu dovodeći ga u vezu s crkvenim majčinstvom. Po uzoru na Mariju Majku, cijela Crkva i svaki njezin član rađa novi, besmrtni život promatrajući njezinu tajanstvenu svetost i nasljeđujući njezinu ljubav te odano ispunjavajući Očevu volju.¹⁷⁸ Cijela Crkva poput Marije živi majčinski kada vjerom prihvaća i izvršava Božju Riječ (usp. Mt 12 49; Lk 8, 21). Istaknuli smo kako je najviša značajka njezina majčinstva – bogomajčinstvo i ono je središnji događaj povijesti spasenja. Po Mariji je Božji Sin ušao u ljudsku obitelj i tako postao naš brat (usp. Heb 2, 11.17)

U radu smo mogli vidjeti da se Marija među kršćanima oslovljava različitim naslovima te da svaki od njih u sebi posjeduje vlastitu izražajnost i važnost ukoliko na svoj način govori o osobi i djelu Kristove Majke. Ipak naslov kojem smo posvetili najveću pažnju je Majka Crkve. Tim naslovom se izvrsno pokazao odnos Marije prema Crkvi i vjernika prema Djevici Mariji. Ona koja je rodila Isusa na otajstven način rađa i Crkvu te postaje i jest Majka Crkve. Majčinstvo spram Crkve, stoga, lijepo naznačuje Marijino mjesto u Crkvi, po kojem je istodobno najuzvišeniji član Crkve ali i njezina majka koja je uvijek i u svemu najbliža Kristovim učenicima, Božjemu narodu.

¹⁷⁷ Usp. LG, br. 63.

¹⁷⁸ Usp. *Isto*, br. 64.

LITERATURA

BRAJČIĆ, Rudolf i dr., *Dogmatska konstitucija o Crkvi – Lumen gentium*, vol. 2, FTI, Zagreb, 1981.

BIRŠIĆ, Gracijan, *Marija – početak boljega svijeta*, HKD sv. Jeronim, Zagreb, 2005.

BALTHASAR, Hans Urs von, *Pojašnjenja*, KS, Zagreb, 2005.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium*, Dogmatska konstitucija o Crkvi, (21. XI. 1964.), u: *Dokumenti*, KS, Zagreb, 2008.

DENZINGER, Heinrich – HÜNERMANN, Peter (ur.), *Zbirka sažetaka, vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i čudoređu*, UPT, Đakovo, 2002.

GALOT, Jean, *Mariologija. Bog i žena – Marija u spasenjskom djelu*, UPT, Đakovo, 2001.

IVAN PAVAO II., *Redemptoris Mater. Enciklika Otkupiteljeva Majka* (25.3.1987.), KS, Zagreb, 1987.

IVANČIĆ, Tomislav, *S Marijom ljubiti do kraja*, Teovizija, Zagreb, 2005.

KOŠIĆ, Vlado, *Marija, Majka Sina Božjega*, FTI, Zagreb, 2003.

Katekizam Katoličke Crkve, Hrvatska biskupska konferencija – Glas Koncila, Zagreb, 1994.

MANDAC, Marijan, Uvod, u: IVAN DAMAŠČANSKI, *Svečani govori o Djevici Mariji*, KS – Služba Božja, Zagreb – Split, 2011., str. 9.-310.

SCHNEIDER, Alfred, *Mariologija*, FTI, Zagreb, 2008.

ŠVICARSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Marija. Pastoralno pismo*, Dokumenti 94, KS, Zagreb, 1989.

RAHNER, Karl, *Marija, majka Gospodinova. Teološka razmatranja*, KS, Zagreb, 1980.

WEISSGERBER, Antun, *Evo ti majke*, Provincijalat Družbe Isusove, Zagreb, 1987.